

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

GHID PRIVIND ARTICOLUL 5 DIN CONVENȚIE

DREPTUL LA LIBERTATE ȘI LA SIGURANȚĂ

Editorii sau organizațiile care doresc să reproducă în întregime sau parțial acest raport sau o traducere a acestuia, în format tipărit sau electronic (Web), se vor adresa publishing@echr.coe.int pentru a primi detalii despre modalitățile de autorizare.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului, 2014

Prezentul ghid a fost elaborat de Divizia Cercetare și nu obligă Curtea. Prima ediție a ghidului a fost publicată în iunie 2012. Această a doua ediție a fost actualizată la 30 iunie 2014; ea poate suferi modificări de formă.

Prezentul ghid poate fi descărcat de la următoarea adresă: www.echr.coe.int (Jurisprudence – Analyse jurisprudentielle – Guides sur la jurisprudence). Prezenta traducere este publicată cu acordul Consiliului Europei și al Curții Europene a Drepturilor Omului și reprezintă responsabilitatea exclusivă a Institutului European din România.

Pentru a obține noi informații despre publicațiile Curții, vă rugăm să accesați contul nostru Twitter la adresa: <https://twitter.com/echrpublication>.

CUPRINS

I. DOMENIUL DE APLICARE.....	5
1. Lipsirea de libertate.....	5
2. Criterii aplicabile.....	5
3. Măsuri adoptate în mediul carceral.....	6
4. Controlul de securitate al pasagerilor aerieni.....	6
5. Privarea de libertate în circumstanțe diferite de arestarea sau încarcerarea oficială.....	6
6. Obligații pozitive în ceea ce privește privarea de libertate a persoanelor fizice.....	7
II. LEGALITATEA DETENȚIEI ÎN TEMEIUL ART. 5.....	7
1. Scopul art. 5.....	7
2. Conformitatea detenției cu legislația națională.....	7
3. Controlul de conformitate a detenției cu legislația națională.....	8
4. Principii generale.....	8
5. Principiul securității juridice.....	8
6. Protecția împotriva arbitrarului.....	9
7. Decizie judecătorească.....	9
8. Motivarea deciziilor și interzicerea arbitrarului.....	10
9. Exemple de nereguli procedurale admisibile:.....	10
10. Întârzierea executării unei decizii de punere în libertate.....	11
III. PRIVĂRILE DE LIBERTATE PERMISE DE ART. 5 § 1.....	11
A. Detenția pe baza condamnării.....	11
1. Existența unei condamnări.....	11
2. Instanță competentă.....	12
3. Detenția trebuie să se producă „pe baza” unei condamnări.....	12
4. Impactul procedurilor în apel.....	12
B. Detenția pentru nesupunerea la o hotărâre a instanței sau pentru nerespectarea unei obligații prevăzute de lege.....	13
1. Nesupunerea la o hotărâre pronunțată de o instanță.....	13
2. Executarea unei obligații prevăzute de lege.....	13
C. Arest preventiv.....	14
1. Scopul arestării și al detenției.....	14
2. Înțelesul expresiei „motive verosimile de a se bănuși”.....	15
3. Termenul „infracțiune”.....	15
D. Detenția unui minor.....	16
1. Aspecte generale.....	16
2. Educație sub supraveghere.....	16
3. Autoritate competentă.....	17
E. Detenție din motive medicale sau sociale.....	17
1. Aspecte generale.....	17
2. Prevenirea transmiterii unei boli contagioase.....	17
3. Detenția unui alienat.....	18
4. Detenția unui alcoolic sau a unui toxicoman.....	19
5. Detenția unui vagabond.....	19
F. Detenția străinilor.....	19
1. Detenția unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu.....	19
2. Detenția unei persoane împotriva căreia este în curs procedura expulzării sau extrădării.....	20
IV. GARANȚII PENTRU PERSOANELE PRIVATE DE LIBERTATE.....	21
A. Comunicarea motivelor arestării (art. 5 § 2).....	21
1. Aplicabilitate.....	21
2. Finalitate.....	21
3. Persoanele cărora trebuie să le fie comunicate motivele.....	22
4. Motivele trebuie să fie comunicate „în termenul cel mai scurt”.....	22
5. Modalități de comunicare a motivelor.....	22
6. Caracterul suficient al motivelor comunicate.....	23
7. Într-o limbă pe care o înțelege.....	23

B.	Dreptul [unei persoane] de a fi adusă de îndată înaintea unui magistrat (art. 5 § 3)	23
1.	<i>Finalitatea dispoziției</i>	23
2.	<i>Control judiciar rapid și automat</i>	24
3.	<i>Stabilirea magistratului competent</i>	25
4.	<i>Independență</i>	25
5.	<i>Cerința legată de formă</i>	25
6.	<i>Cerința legată de fond</i>	25
	a) <i>Controlul detenției pe fond</i>	25
	b) <i>Puterea de a dispune punerea în libertate</i>	26
C.	Dreptul [unei persoane] de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii (art. 5 § 3).....	26
1.	<i>Perioada care trebuie luată în considerare</i>	26
2.	<i>Principii generale</i>	27
3.	<i>Motive pentru menținerea în detenție</i>	28
	a) <i>Riscul sustragerii</i>	28
	b) <i>Obstrucționarea justiției</i>	28
	c) <i>Recidivă</i>	28
	d) <i>Păstrarea ordinii publice</i>	29
4.	<i>Diligență specială</i>	29
5.	<i>Măsuri alternative</i>	29
6.	<i>Liberarea pe cauțiune</i>	29
7.	<i>Justificarea oricărei perioade de detenție</i>	30
8.	<i>Arestarea preventivă a minorilor</i>	30
D.	Dreptul [unei persoane] ca un tribunal să se pronunțe într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale (art. 5 § 4).....	30
1.	<i>Finalitatea dispoziției</i>	30
2.	<i>Natura controlului solicitat</i>	31
3.	<i>Garanții procedurale</i>	32
4.	<i>Cerința legată de „celeritate”</i>	33
	a) <i>Perioada care trebuie să fie luată în considerare</i>	33
	b) <i>Elemente care trebuie luate în considerare în momentul examinării respectării cerinței legate de celeritate</i>	34
E.	Dreptul la reparații în cazul unei detenții nelegale (art. 5 § 5)	34
1.	<i>Aplicabilitate</i>	34
2.	<i>Acțiunea judiciară</i>	35
3.	<i>Existența unui drept la reparații</i>	35
4.	<i>Natura reparației</i>	35
5.	<i>Existența unui prejudiciu</i>	35
6.	<i>Cuantumul reparației</i>	36
LISTA CAUZELOR CITATE.....		37

I. DOMENIUL DE APLICARE

Art. 5 § 1

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, decât în cazurile următoare și conform căilor legale: (...)”

1. Lipsirea de libertate

1. Proclamând „dreptul la libertate”, art. 5 din Convenție vizează libertatea fizică a persoanei. El are drept scop să garanteze că nimeni nu este privat de aceasta în mod arbitrar. El nu se referă la simplele restrângeri ale libertății de circulație, care sunt reglementate de o dispoziție separată, și anume art. 2 din Protocolul nr. 4 [*Creangă împotriva României* (MC), pct. 92; *Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, pct. 58].

2. Diferența dintre restricțiile privind libertatea de circulație, suficient de grave pentru a constitui o privare de libertate în sensul art. 5 § 1, și cele care nu rămân decât simple restricții ale libertății de circulație care intră doar sub incidența art. 2 din Protocolul nr. 4 este una de grad sau intensitate, și nu una de natură sau de substanță [*Guzzardi împotriva Italiei*, pct. 93; *Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, pct. 314; *Stanev împotriva Bulgariei* (MC), pct. 115].

3. Privarea de libertate nu se limitează la situația clasică a detenției ca urmare a unei arestări sau condamnări. Ea se prezintă sub multe alte forme (*Guzzardi împotriva Italiei*, pct. 95).

2. Criterii aplicabile

4. Curtea nu se consideră răspunzătoare pentru concluziile juridice la care au ajuns instanțele interne cu privire la existența unei privări de libertate. Curtea face o apreciere separată a situației [*H.L. împotriva Regatului Unit*, pct. 90; *H.M. împotriva Elveției*, pct. 30 și 48; *Creangă împotriva României* (MC), pct. 92].

5. Pentru a stabili dacă un individ este „lipsit de libertatea sa” în sensul art. 5, este necesar „să se pornească de la situația concretă a acestuia și să se țină seama de o serie de criterii, precum tipul, durata, efectele și modalitățile de executare a măsurii în cauză [*Guzzardi împotriva Italiei*, pct. 92; *Medvedyev împotriva și alții împotriva Franței* (MC), pct. 73; *Creangă împotriva României* (MC), pct. 91].

6. Obligația de a lua în considerare „tipul” și „modalitățile de executare” a măsurii respective permite Curții să aibă în vedere contextul și circumstanțele specifice restricțiilor aduse libertății care se îndepărtează de la situația standard a încarcerării într-o celulă. Într-adevăr, contextul în care se înscrie măsura reprezintă un factor important deoarece, în societățile moderne, survin de obicei situații în care publicul poate fi chemat să sprijine restricții cu privire la libertatea de circulație sau la libertatea personală în interesul binelui comun [*Nada împotriva Elveției* (MC), pct. 226; *Austin și alții împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 59].

7. Noțiunea de privare de libertate în sensul art. 5 § 1 implică în același timp un *aspect obiectiv*, și anume încarcerarea unei persoane într-un spațiu restrâns pentru o perioadă de timp deloc neglijabilă și un *aspect subiectiv*, și anume faptul că persoana respectivă nu și-a exprimat consimțământul în mod valid la încarcerarea sa [*Storck împotriva Germaniei*, pct. 74; *Stanev împotriva Bulgariei* (MC), pct. 117].

8. Printre elementele obiective care trebuie luate în considerare figurează capacitatea de a părăsi locul de încarcerare, intensitatea supravegherii și controlului exercitat asupra mișcărilor persoanei încarcerate, gradul de izolare al acesteia din urmă și posibilitățile de a avea contacte

sociale care îi sunt oferite (a se vedea, de exemplu, *Guzzardi împotriva Italiei*, pct. 95; *H.M. împotriva Elveției*, pct. 45; *H.L. împotriva Regatului Unit*, pct. 91; *Storck împotriva Germaniei*, pct. 73).

9. Atunci când faptele denotă o privare de libertate în sensul art. 5 § 1, eventuala durată scurtă a acestei privări nu anulează realitatea (*Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, pct. 317; *Iskandarov împotriva Rusiei*, pct. 140).

10. Existența unui element de constrângere în exercitarea competențelor poliției de a opri și de a percheziționa o persoană indică o privare de libertate, în ciuda duratei scurte a acestor măsuri (*Krupko și alții împotriva Rusiei*, pct. 36; *Foka împotriva Turciei*, pct. 78; *Gillan și Quinton împotriva Regatului Unit*, pct. 57; *Shimovolos împotriva Rusiei*, pct. 50; *Brega și alții împotriva Moldovei*, pct. 43).

11. Faptul că o persoană nu este imobilizată cu cătușe, încarcerată sau supusă controlului fizic în orice alt mod nu constituie un factor decisiv atunci când trebuie să se decidă cu privire la existența unei privări de libertate (*M.A. împotriva Ciprului*, pct. 193).

12. Dreptul la libertate ocupă un loc prea important într-o societate democratică pentru ca o persoană să nu poată beneficia de protecția oferită de Convenție numai pentru că a acceptat să fie ținută în detenție, mai ales atunci când persoana nu este capabilă juridic să consimtă sau să se opună măsurii propuse [*H.L. împotriva Regatului Unit*, pct. 90; *Stanev împotriva Bulgariei* (MC), pct. 119].

13. Faptul că o persoană este privată de capacitatea sa juridică nu înseamnă în mod necesar că este incapabilă să-și înțeleagă situația și să consimtă la aceasta (*ibidem*, pct. 130; *Chtoukatourov împotriva Rusiei*, pct. 107-109; *D.D. împotriva Lituaniei*, pct. 150).

3. Măsuri adoptate în mediul carceral

14. Măsurile disciplinare adoptate în mediul carceral, care au efecte asupra condițiilor de detenție, nu pot fi considerate privare de libertate. Ele trebuie considerate, în condiții normale, drept modificări ale condițiilor de detenție legală și, prin urmare, sunt în afara domeniului de aplicare a art. 5 § 1 din Convenție [*Bollan împotriva Regatului Unit* (dec.)].

4. Controlul de securitate al pasagerilor aerieni

15. Atunci când un pasager a fost reținut de către agenții serviciilor de frontieră în timpul unui control efectuat într-un aeroport pentru verificarea situației sale și nu se depășește timpul strict necesar pentru îndeplinirea formalităților solicitate, nu se ridică nicio problemă din perspectiva art. 5 din Convenție [*Gahramanov împotriva Azerbaidjanului* (dec.), pct. 41].

5. Privarea de libertate în circumstanțe diferite de arestarea sau încarcerarea oficială

16. Problema aplicabilității art. 5 se ridică într-o multitudine de situații, în special în cazul:
- plasării în instituții psihiatrice sau de asistență socială [a se vedea, printre multe altele, *De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei*, *Nielsen împotriva Danemarcei*, *H.M. împotriva Elveției*, *H.L. împotriva Regatului Unit*, *Storck împotriva Germaniei*, *A. și alții împotriva Bulgariei*, *Stanev împotriva Bulgariei* (MC)];
 - măsurilor de izolare în zonele de tranzit aeroportuare [*Amuur împotriva Franței*, *Shamsa împotriva Poloniei*, *Mogoș și alții împotriva României* (dec.), *Mahdid și Haddar împotriva Austriei* (dec.) și *Riad și Idiab împotriva Belgiei*];
 - interogatoriilor la secția de poliție, [*I.I. împotriva Bulgariei*, *Osypenko împotriva Ucrainei*, *Salayev împotriva Azerbaidjanului*, *Farhad Aliyev împotriva Azerbaidjanului*, *Creangă împotriva României* (MC)];

- opririi și percheziționării de către poliție (*Foka împotriva Turciei, Gillan și Quinton împotriva Regatului Unit, Shimovolos împotriva Rusiei*);
- măsurilor de izolare a unei mulțimi luate de poliție pentru a preveni tulburarea ordinii publice [*Austin și alții împotriva Regatului Unit (MC)*];
- arestului la domiciliu [*Mancini împotriva Italiei, Lavents împotriva Letoniei, Nikolova împotriva Bulgariei (nr. 2), Dacosta Silva împotriva Spaniei*].

6. *Obligații pozitive în ceea ce privește privarea de libertate a persoanelor fizice*

17. Prima teză a art. 5 § 1 obligă statul nu numai să se abțină de la a aduce atingere drepturilor respective în mod activ, ci și să ia măsurile necesare pentru a proteja toate persoanele aflate sub jurisdicția sa împotriva oricărei atingeri ilegale asupra acestor drepturi [*El-Masri împotriva fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (MC)*, pct. 239].

18. Statul este așadar obligat să ia măsuri care să ofere o protecție eficientă persoanelor vulnerabile, în special măsuri rezonabile pentru a preveni o privare de libertate despre care autoritățile au avut sau ar fi trebuit să aibă cunoștință (*Storck împotriva Germaniei*, pct. 102).

19. Responsabilitatea statului este angajată dacă este de acord ca o persoană să fie privată de libertate de persoane fizice sau dacă nu pune capăt unei astfel de situații (*Riera Blume și alții împotriva Spaniei; Rantsev împotriva Ciprului și Rusiei*, pct. 319-321; *Medova împotriva Rusiei*, pct. 123-125).

II. LEGALITATEA DETENȚIEI ÎN TEMEIUL ART. 5

1. *Scopul art. 5*

20. Principalul scop al art. 5 din Convenție este de a proteja individul împotriva unei lipsiri arbitrare sau nejustificate de libertate [*McKay împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 30]. Dreptul la libertate și la siguranță capătă o deosebită importanță într-o „societate democratică”, în sensul Convenției [*Medvedyev și alții împotriva Franței (MC)*, pct. 76; *Ladent împotriva Poloniei*, pct. 45].

21. Prin urmare, Curtea consideră că detenția nerecunoscută a unui individ constituie o negare totală a garanțiilor fundamentale consacrate de art. 5 din Convenție și o încălcare extrem de gravă a acestei dispoziții [*El-Masri împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei (MC)*, pct. 233]. A nu fi înregistrate informații cum ar fi data și ora arestării, locul de detenție, numele deținutului și motivele detenției și identitatea persoanei care a procedat la aceasta pot fi văzute ca incompatibile, între altele, cu însuși scopul art. 5 din Convenție (*Kurt împotriva Turciei*, pct. 125), precum și cu cerința de legalitate a detenției în sensul Convenției (*Angelova împotriva Bulgariei*, pct. 154).

2. *Conformitatea detenției cu legislația națională*

22. Pentru a îndeplini cerința de legalitate, detenția trebuie să aibă loc „potrivit căilor legale”, și anume să respecte normele de fond și de procedură ale dreptului intern [*Del Río Prada împotriva Spaniei (MC)*, pct. 125] sau, după caz, ale dreptului internațional aplicabil [a se vedea, printre multe altele, *Medvedyev și alții împotriva Franței (MC)*, pct. 79; *Toniolo împotriva San Marino și Italiei*, pct. 46].

23. De exemplu, Curtea a concluzionat că a fost încălcat art. 5 într-o cauză în care autoritățile nu au solicitat prelungirea unei ordonanțe de arestare în termenul prevăzut de lege (*G.K. împotriva Poloniei*, pct. 76). În schimb, a considerat că pretinsa încălcare a unei

circulare privind metodele de anchetare folosite pentru anumite categorii de infracțiuni nu puneau sub semnul întrebării validitatea temeiului juridic intern pe care s-au bazat arestarea și detenția ulterioară a reclamantului (*Talat Tepe împotriva Turciei*, pct. 62).

3. Controlul de conformitate a detenției cu legislația națională

24. Deși le revine, în primul rând, autorităților naționale, în special instanțelor, sarcina de a interpreta și de a aplica dreptul intern, situația este diferită atunci când nerespectarea acestuia poate atrage după sine o încălcare a Convenției. Aceasta este în special situația cauzelor al căror obiect îl constituie art. 5 § 1 din Convenție și Curtea trebuie așadar să exercite un anumit control pentru a examina dacă dreptul intern a fost respectat [a se vedea, printre multe altele, *Creangă împotriva României* (MC), pct. 101; *Baranowski împotriva Poloniei*, pct. 50; *Benham împotriva Regatului Unit*, pct. 41]. Pentru a face acest lucru, Curtea trebuie să ia în considerare situația juridică așa cum se prezenta la momentul respectiv (*Woch împotriva Poloniei*, pct. 114).

4. Principii generale

25. Cerința de legalitate nu este îndeplinită prin simpla respectare a dreptului intern relevant; trebuie ca dreptul intern să se conformeze el însuși Convenției, inclusiv principiilor generale enunțate sau implicate de aceasta (*Plesó împotriva Ungariei*, pct. 59).

Principiile generale implicate de Convenție la care face trimitere jurisprudența referitoare la art. 5 § 1 sunt principiul statului de drept și, conexe acestuia, principiul securității juridice, principiul proporționalității și principiul protecției împotriva arbitrarului, protecția împotriva arbitrarului reprezentând cu atât mai mult scopul art. 5 [*Simons împotriva Belgiei* (dec.), pct. 32].

5. Principiul securității juridice

26. Atunci când se pune în discuție privarea de libertate, este deosebit de important să se respecte principiul general al securității juridice. În consecință, este esențial să fie clar definite condițiile lipirii de libertate în temeiul dreptului intern și ca legea însăși să fie previzibilă în aplicarea sa, spre a întruni criteriul de „legalitate” stabilit de Convenție, care impune ca orice lege să fie suficient de precisă pentru a permite individului – înconjurându-se la nevoie de consilieri pregătiți – să prevadă, într-un mod rezonabil în circumstanțele cauzei, consecințele ce pot deriva dintr-un anumit act [a se vedea, între alte hotărâri recente, *Del Rio Prada împotriva Spaniei* (MC), pct. 125; *Creangă împotriva României* (MC), pct. 120, și *Medvedyev și alții împotriva Franței* (MC), pct. 80].

27. Curtea a statuat în special că practica care constă în a menține o persoană în detenție ca urmare a depunerii unui act de acuzare, practică care nu se bazează pe nicio dispoziție legislativă sau jurisprudență internă specifică, constituie o încălcare a art. 5 § 1 (*Baranowski împotriva Poloniei*, pct. 50-58). De asemenea, a considerat că prelungirea automată a arestului preventiv, practic neavând niciun temei legislativ precis, este contrară art. 5 § 1 (*Svipsta împotriva Letoniei*, pct. 86). În schimb, a constatat că reținerea unei persoane pe baza unei hotărâri a unei instanțe de instrucție a apelului care a solicitat informații suplimentare fără să se fi pronunțat oficial asupra menținerii în detenție nu constituie o încălcare a art. 5 (*Laumont împotriva Franței*, pct. 50).

28. Dispozițiile cărora autoritățile le dau interpretări contradictorii care se exclud reciproc nu îndeplinesc cerința de „calitate a legii” impusă de Convenție (*Nasrulloev împotriva Rusiei*, pct. 77; *Ječius împotriva Letoniei*, pct. 53-59). Cu toate acestea, nu este de competența Curții, în lipsa unei jurisprudențe relevante, să ofere propria sa interpretare dreptului național, motiv pentru care Curtea este reticentă în a concluziona că instanțele interne nu au acționat

potrivit căilor legale (*Woch împotriva Poloniei*, pct. 114-116; *Winterwerp împotriva Țărilor de Jos*, pct. 48-50).

29. Deși notele verbale constituie o sursă de drept internațional, detenția unui echipaj în temeiul unor astfel de note nu este legală în sensul art. 5 § 1 din Convenție, întrucât nu sunt suficient de precise și previzibile. Lipsa unei mențiuni exprese care să autorizeze arestarea și detenția membrilor unui echipaj încalcă criteriile securității juridice și predictibilității prevăzute de art. 5 § 1 din Convenție [*Medvedyev împotriva și alții împotriva Franței* (MC), pct. 96-100].

6. Protecția împotriva arbitrarului

30. În plus, orice privare de libertate trebuie să fie conformă cu scopul urmărit de art. 5: protejarea individului împotriva arbitrariului (a se vedea, printre multe altele, *Witold Litwa împotriva Poloniei*, pct. 78).

31. Noțiunea de „arbitrar” de la art. 5 § 1 se extinde dincolo de lipsa de conformitate cu dreptul național, astfel încât o privare de libertate poate fi legală în temeiul dreptului intern, fiind în același timp arbitrară și, prin urmare, contrară Convenției [*Creangă împotriva României* (MC), pct. 84; A. și alții împotriva Regatului Unit (MC), pct. 164].

32. Noțiunea de arbitrar variază într-o anumită măsură, în funcție de tipul detenției în cauză. Curtea a indicat faptul că arbitrariul poate apărea atunci când există un element de re-credință sau de înșelăciune din partea autorităților; atunci când ordonanța de plasare în detenție și de executare a acesteia nu se potrivesc într-adevăr cu scopul restricțiilor autorizate de alineatul relevant al art. 5 § 1; atunci când nu există nicio legătură între motivul invocat pentru privarea de libertate autorizată și locul și regimul de detenție; și atunci când nu există nici o relație de proporționalitate între motivul detenției invocat și detenția în cauză [pentru un rezumat detaliat al acestor principii esențiale, a se vedea *James, Wells și Lee împotriva Regatului Unit*, pct. 191-195, și *Saadi împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 68-74].

33. Celeritatea cu care instanțele interne înlocuiesc o ordonanță de arestare care fie a expirat, fie a fost judecată ca și defectuoasă constituie un alt factor relevant în a aprecia dacă detenția unei persoane trebuie sau nu să fie considerată arbitrară [*Mooren împotriva Germaniei* (MC), pct. 80]. Astfel, Curtea a considerat, în contextul lit. c), că o perioadă mai mică de o lună între expirarea ordonanței inițiale de arestare și pronunțarea unei noi ordonanțe motivate – după retrimiterarea cauzei de instanța de apel către o instanță inferioară – nu face ca detenția la care a fost supus reclamantul să fie arbitrară (*Minjat împotriva Elveției*, pct. 46 și 48). Dimpotrivă, o perioadă mai mare de la retrimiterarea cauzei de o instanță de apel către o instanță inferioară, în care reclamantul a rămas într-o stare de incertitudine cu privire la motivele detenției sale, coroborată cu absența unui termen în care instanța inferioară să reexamineze legalitatea detenției, a fost considerată ca făcând arbitrară detenția reclamantului (*Khoudoïorov împotriva Rusiei*, pct. 136-137).

7. Decizie judecătorească

34. O perioadă de detenție este în principiu „legală” dacă se bazează pe o decizie judecătorească. O detenție întemeiată pe o decizie judecătorească declarată ulterior nelegală de o instanță superioară poate rămâne validă în temeiul dreptului intern (*Bozano împotriva Franței*, pct. 55). Detenția poate rămâne conformă cu cerința de respectare a „căilor legale” atunci când, după ce au constatat nereguli în procedura de detenție, instanțele interne au considerat-o totuși legală (*Erkalo împotriva Țărilor de Jos*, pct. 55-56). Eventualele lacune privind motivarea mandatului de arestare nu afectează în mod obligatoriu perioada detenției nelegale, în sensul art. 5 § 1 (*Yefimenko împotriva Rusiei*, pct. 102-108; *Jëëius împotriva Lituaniei*, pct. 68; *Benham împotriva Regatului Unit*, pct. 42-47).

35. Curtea face distincție între actele instanțelor interne care țin de competența acestora și cele care constituie o depășire a acesteia (*ibidem*, pct. 43 și urm.). Curtea a considerat că nu sunt valide în mod evident ordonanțele de arestare pronunțate în dosare în care partea în cauză nu a fost în mod corespunzător informată despre organizarea unei ședințe de judecată (*Khoudoïorov împotriva Rusiei*, pct. 129), sau în care instanțele interne nu au efectuat o anchetă privind resursele impuse de legislația națională (*Lloyd și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 108 și 116), sau în care instanțele inferioare nu au examinat suficient dacă măsuri altele decât detenția puteau fi luate în considerare (*ibidem*, pct. 113). În schimb, Curtea a considerat legală o detenție pronunțată într-o cauză în care nu s-a stabilit că actele instanțelor interne au fost „nelegale în mod grosolan și evident” (*ibidem*, pct. 114).

8. Motivarea deciziilor și interzicerea arbitrarului

36. Lipsa motivării sau insuficienta motivare a unei decizii prin care se dispune plasarea în detenție este unul din elementele pe care Curtea se bazează pentru a aprecia legalitatea în temeiul art. 5 § 1. În consecință, faptul că o decizie prin care se dispune o detenție pe termen lung nu are nicio motivație poate fi incompatibilă cu principiul protecției împotriva arbitrarului, consacrat de art. 5 § 1 (*Stašaitis împotriva Lituaniei*, pct. 66-67). În mod similar, o decizie extrem de laconică care nu menționează nicio dispoziție legală prin care să se justifice detenția nu oferă o protecție suficientă împotriva arbitrarului (*Khoudoïorov împotriva Rusiei*, pct. 157).

37. Cu toate acestea, Curtea a considerat că lipsa motivării pentru o decizie de plasare în arest preventiv nu pune la îndoială legalitatea acesteia în temeiul dreptului intern, în cazul în care instanțele interne au considerat că detenția nu era lipsită de orice temei (*Minjat împotriva Elveției*, pct. 43). În plus, atunci când instanțele interne anulează o decizie de plasare în detenție din lipsa motivării, dar consideră că detenția nu a fost lipsită de temei, refuzul de a dispune punerea în libertate a deținutului și trimiterea dosarului către instanțe inferioare pentru a se pronunța cu privire la legalitatea detenției nu constituie o încălcare a art. 5 § 1 (*ibidem*, pct. 47).

38. Curtea cere ca deciziile de plasare în detenție să se întemeieze pe motive concrete și ca durata unei astfel de măsuri să fie determinată cu precizie (*Meloni împotriva Elveției*, pct. 53). În plus, autoritățile ar trebui să aibă în vedere aplicarea unor măsuri mai puțin invazive decât detenția (*Ambruszkiewicz împotriva Poloniei*, pct. 32).

9. Exemple de nereguli procedurale admisibile:

39. Curtea a statuat că neregulile procedurale descrise mai jos nu au avut efectul de a conferi un caracter nelegal detenției reclamantului:

- omisiunea de a comunica oficial acuzatului ordonanța de arestare. Această omisiune nu constituie o „neregulă gravă și evidentă” în sensul jurisprudenței Curții, în măsura în care autoritățile au crezut cu bună-credință că ordonanța a fost într-adevăr comunicată părții în cauză (*Marturana împotriva Italiei*, pct. 79); a se vedea însă *Voskuil împotriva Țărilor de Jos*, cauză în care Curtea a hotărât că faptul că autoritățile au întârziat 3 zile pentru a comunica o ordonanță de arestare, în condițiile în care termenul legal al notificării era de 24 de ore, a reprezentat o încălcare a art. 5 § 1;
- o simplă eroare materială într-un mandat de arestare sau într-un ordonanță de plasare în detenție, în măsura în care această eroare a fost ulterior rectificată de către o autoritate judecătorească [*Nikolov împotriva Bulgariei*, pct. 63; *Douiyeub împotriva Țărilor de Jos* (MC), pct. 52];
- fapta de a înlocui temeiul juridic reținut pentru a justifica detenția reclamantului cu un alt temei juridic, având în vedere concluziile pe care judecătorii s-au întemeiat pentru a ajunge

la concluziile date [*Gaidjurgis împotriva Lituaniei* (dec.)]. Cu toate acestea, lipsa unei justificări satisfăcătoare pentru înlocuirea temeiului juridic poate conduce Curtea să concluzioneze o încălcare a art. 5 § 1 (*Calmanovici împotriva României*, pct. 65).

10. Întârzierea executării unei decizii de punere în libertate

40. Este de neconceput ca, într-un stat de drept, un individ să rămână lipsit de libertate, în ciuda existenței unei hotărâri judecătorești prin care se dispune liberarea sa [*Assanidzé împotriva Georgiei* (MC), pct. 173]. Cu toate acestea, un anumit termen pentru executarea unei decizii de punere în libertate este admisibil și deseori inevitabil, mai ales că autoritățile naționale trebuie să facă eforturi pentru a-l reduce la minim (*Giulia Manzoni împotriva Italiei*, pct. 25). O întârziere de 11 ore în executarea unei decizii prin care se dispune liberarea „la fața locului” a unui reclamant a fost considerată incompatibilă cu art. 5 § 1 din Convenție (*ibidem; Quinn împotriva Franței*, pct. 39-43).

III. PRIVĂRILE DE LIBERTATE PERMISE DE ART. 5 § 1

A. Detenția pe baza condamnării

Art. 5 § 1 lit. a)

„1. (...) Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

a) dacă este deținut legal pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent;”

1. Existența unei condamnări

41. Art. 5 § 1 lit. a) nu face distincție în funcție de caracterul juridic al infracțiunii pentru care o persoană a fost condamnată. El se aplică pentru orice „condamnare” privativă de libertate pronunțată de un tribunal, pe care dreptul intern al statului în cauză o califică drept penală sau disciplinară (*Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, pct. 68; *Galstyan împotriva Armeniei*, pct. 46).

42. Prin „condamnare” se înțelege nu numai o stabilire a vinovăției, ci și impunerea unei pedepse sau a unei alte măsuri privative de libertate [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), pct. 125; *James, Wells și Lee împotriva Regatului Unit*, pct. 189; *M. împotriva Germaniei*, pct. 87; *Van Droogenbroeck împotriva Belgiei*, pct. 35; *B. împotriva Austriei*, pct. 38].

43. Această dispoziție nu interzice punerea în aplicare, de către un anumit stat contractant, a pedepsei cu închisoarea care a fost pronunțată împotriva unei persoane în afara teritoriului respectivului stat (*X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei din 14 decembrie 1963). Deși nu este obligația statelor contractante să verifice dacă procedura care a condus la această condamnare a îndeplinit toate cerințele art. 6 (*Drozd și Janousek împotriva Franței și Spaniei*, pct. 110), aceasta nu poate fi rezultatul unei denegări flagrante de dreptate [*Ilașcu și alții împotriva Moldovei și Rusiei* (MC), pct. 461; *Stoichkov împotriva Bulgariei*, pct. 51]. Dacă o condamnare este rezultatul unei proceduri care este „vădit contrară dispozițiilor art. 6 sau principiilor consacrate de acesta”, privarea de libertate astfel rezultată nu se justifică din perspectiva art. 5 § 1 lit. a) [*Willcox și Hurford împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 95].

2. Instanță competentă

44. Termenul „instanță” desemnează organele care prezintă nu numai caracteristici comune fundamentale, dintre care cea mai importantă este independența de executiv și de alte părți, ci și garanțiile unei proceduri judiciare (*Weeks împotriva Regatului Unit*, pct. 61; *De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei*, pct. 78). Detaliile procedurii nu trebuie totuși neapărat să fie identice în fiecare din cazurile în care este necesară intervenția instanței. Pentru a determina dacă o procedură oferă garanții suficiente, trebuie să se țină seama de natura specială a circumstanțelor în care se desfășoară (*ibidem*).

45. În plus, organul în cauză nu trebuie să dețină doar simple atribuții consultative, ci și să aibă puterea de a se pronunța asupra legalității detenției și de a dispune eliberarea, în caz de detenție ilegală (*X. împotriva Regatului Unit*, pct. 61; *Weeks împotriva Regatului Unit*, pct. 61).

46. O instanță nu are „competență” în cazul în care componența sa nu este „prevăzută de lege” (*Yefimenko împotriva Rusiei*, pct. 109-111).

3. Detenția trebuie să se producă „pe baza” unei condamnări

47. Termenul „pe baza^{*}” nu implică o simplă ordine cronologică a succesiunii între „condamnare” și „detenție”: cea de-a doua trebuie să fie urmarea celei dintâi, să se producă în urma și prin urmare sau în virtutea acesteia. Pe scurt, trebuie să existe o legătură de cauzalitate suficientă între condamnare și privarea de libertate în cauză [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), pct. 124; *James, Wells și Lee împotriva Regatului Unit*, pct. 189; *Monnell și Morris împotriva Regatului Unit*, pct. 40].

48. Această relație de cauzalitate se estompează totuși treptat odată cu trecerea timpului și ar putea dispărea, pe termen lung, în cazul unor decizii de neprelungire sau de reîncarcerare sau de extindere a arestului preventiv bazate pe motive care nu au legătură cu obiectivele legiuitorului și ale judecătorului sau pe o apreciere nerezonabilă cu privire la aceste obiective. Într-un astfel de caz, o detenție legală la origine s-ar transforma într-o privare de libertate arbitrară și, prin urmare, incompatibilă cu art. 5 [*Del Río Prada împotriva Spaniei* (MC), pct. 124, și *H.W. împotriva Germaniei*, pct. 102; *M. împotriva Germaniei*, pct. 88, pentru menținerea în arest preventiv].

49. Expresia „pe baza unei condamnări” nu poate fi interpretată ca limitându-se la ipoteza unei condamnări definitive, deoarece acest lucru ar exclude arestarea în cursul ședinței de judecată a persoanelor condamnate care au compărut fiind în libertate. Nu se poate pierde din vedere faptul că vinovăția unei persoane lipsite de libertate în timpul unei proceduri în apel sau în recurs a fost stabilită în cursul unui proces care s-a desfășurat conform cerințelor art. 6 (*Wemhoff împotriva Germaniei*, pct. 9).

50. Art. 5 § 1 lit. a) se aplică în cazul internării unui alienat mental într-un spital de psihiatrie în urma condamnării (*Radu împotriva Germaniei*, pct. 97; *X. împotriva Regatului Unit*, pct. 39), dar nu și în urma achitării (*Luberti împotriva Italiei*, pct. 25).

4. Impactul procedurilor în apel

51. O perioadă de detenție este în principiu legală dacă are loc în executarea unei decizii judecătorești. Constatarea ulterioară a unei încălcări din partea unui judecător care a dispus detenția poate să nu se răsfrângă, în temeiul dreptului intern, asupra validității detenției suferite în acel interval de timp. Acesta este motivul pentru care organele de la Strasbourg refuză să admită cererile sosite de la persoane recunoscute vinovate de infracțiuni și care

* Versiunea în limba franceză conține termenul „après” = „după” și în versiunea în limba engleză „after” = „după”, dar în varianta oficială în limba română a Convenției acest termen a fost tradus „pe baza” și nu „după”.

invocă argumentul că instanțele de apel au constatat că verdictul de vinovăție sau pedeapsa se bazează pe erori de fapt sau de drept (*Benham împotriva Regatului Unit*, pct. 42). În schimb, o detenție în urma unei condamnări nu este legală în cazul în care nu are nicio bază în dreptul intern sau este arbitrară (*Tsirlis și Kouloumpas împotriva Greciei*, pct. 62).

B. Detenția pentru nesupunerea la o hotărâre a instanței sau pentru nerespectarea unei obligații prevăzute de lege

Art. 5 § 1 lit. b)

„1. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, exceptând cazurile următoare și conform legii:
(...)

b) dacă a făcut obiectul unei arestări sau al unei dețineri legale pentru nesupunerea la o hotărâre pronunțată, conform legii, de către un tribunal ori în vederea garantării executării unei obligații prevăzute de lege;”

1. Nesupunerea la o hotărâre pronunțată de o instanță

52. Termenii utilizați în prima teză a art. 5 § 1 lit. b) implică faptul că persoana arestată sau deținută trebuie să aibă posibilitatea de a se conforma unei hotărâri pronunțate de o instanță și nu a făcut acest lucru (*Beiere împotriva Letoniei*, pct. 49).

53. Nu i se poate reproșa unei persoane că nu s-a conformat unei hotărâri judecătorești despre care nu a fost niciodată informată (*ibidem*, pct. 50).

54. Refuzul unei persoane de a se supune anumitor măsuri sau de a urma o anumită procedură înainte ca o instanță competentă să-i solicite acest lucru nu are nicio valoare ca și prezumție în deciziile cu privire la respectarea unei astfel de hotărâri judecătorești (*Petukhova împotriva Rusiei*, pct. 59).

55. Autoritățile naționale trebuie să păstreze un just echilibru între importanța, într-o societate democratică, de a asigura respectarea hotărârilor pronunțate în temeiul legii de o instanță și importanța dreptului la libertate. În acest sens, trebuie să se aibă în vedere scopul hotărârii, posibilitatea materială de a fi respectată și durata detenției. Problema proporționalității joacă aici un rol deosebit de important (*Gatt împotriva Maltei*, pct. 40).

56. Organele Convenției au considerat că prima teză a art. 5 § 1 lit. b) se aplică în cazurile care se referă, printre altele, la neplata unei amenzi dispuse de o instanță (*Velinov împotriva Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei; Airey împotriva Irlandei*, decizie a Comisiei), refuzul de a se supune unui examen psihiatric (*X împotriva Germaniei*, Decizia Comisiei din 10 decembrie 1975) sau de a efectua un test de sânge dispus de o instanță (*X împotriva Austriei*, decizie a Comisiei), nerespectarea impunerii arestului la domiciliu (*Freda împotriva Italiei*, decizie a Comisiei) sau a unei decizii prin care se dispunea predarea unui copil către un părinte [*Paradis împotriva Germaniei* (dec.)], refuzul de a respecta o somație (*Steel și alții împotriva Regatului Unit*), nerespectarea condițiilor de liberare pe cauțiune (*Gatt împotriva Maltei*) și de internare într-un spital de psihiatrie (*Beiere împotriva Letoniei*, în care s-a considerat că decizia de internare nu a fost „pronunțată, conform legii, de o instanță”).

2. Executarea unei obligații prevăzute de lege

57. Teza a doua a art. 5 § 1 lit. b) nu autorizează detenția decât dacă măsura este luată „în vederea garantării executării” unei obligații prevăzute de lege. Trebuie așadar, pe de o parte, ca persoana vizată de această măsură să nu fi executat o obligație și, pe de altă parte, ca arestarea și plasarea sa în detenție să urmărească executarea acestei obligații, fără a avea un

caracter punitiv. Temeiul legal al detenției prevăzut de art. 5 § 1 lit. b) dispare în momentul executării obligației în cauză (*Vasileva împotriva Danemarcei*, pct. 36).

58. Obligația trebuie să fie specifică și concretă (*Ciulla împotriva Italiei*, pct. 36). O interpretare exhaustivă ar conduce la rezultate incompatibile cu ideea statului de drept (*Engel și alții împotriva Țărilor de Jos*, pct. 69; *Iliya Stefanov împotriva Bulgariei*, pct. 72).

59. Obligația de a nu comite infracțiuni nu poate fi considerată „specifică și concretă” dacă locul și data săvârșirii iminente și potențialele sale victime au fost precizate în mod suficient. Fiind o obligație de a nu face, spre deosebire de o obligație de a face, trebuie, înainte de a concluziona că o persoană a încălcat obligația în cauză, ca aceasta să fi știu actul precis de la care să se abțină de a-l comite și să se demonstreze că nu a avut intenția de a se abține de la acesta (*Ostendorf împotriva Germaniei*, pct. 93-94).

60. În temeiul Convenției, o arestare nu este admisibilă decât dacă executarea „obligației prevăzută de lege” nu poate fi obținută prin măsuri mai puțin severe (*Khodorkovskiy împotriva Rusiei*, pct. 136). În plus, principiul proporționalității impune să se stabilească un echilibru între necesitatea în cadrul unei societăți democratice de a garanta executarea imediată a obligației în cauză și importanța dreptului la libertate [*Saadi împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 70].

61. În această ultimă privință, Curtea va ține seama de natura obligației care decurge din legislația aplicabilă, inclusiv de obiectul și de scopul subiacente ale acesteia, de persoana deținută și de circumstanțele specifice care au condus la deținerea sa, precum și de durata acesteia (*Vasileva împotriva Danemarcei*, pct. 38; *Epple împotriva Germaniei*, pct. 37).

62. Curtea a examinat, în temeiul celei de-a doua teze a art. 5 § 1 lit. b), situații cum ar fi obligația de a se supune la un control de securitate la intrarea pe teritoriul unei țări (*McVeigh și alții împotriva Regatului Unit*, raport al Comisiei), obligația de a-și prezenta identitatea [*Vasileva împotriva Danemarcei*, *Novotka împotriva Slovaciei* (dec.), *Sarigiannis împotriva Italiei*], obligația de se efectua un examen psihiatric (*Nowicka împotriva Poloniei*), obligația de a părăsi un anumit loc (*Epple împotriva Germaniei*), obligația de a se prezenta la o secție de poliție pentru interogatoriu (*Iliya Stefanov împotriva Bulgariei*, *Osypenko împotriva Ucrainei* și *Khodorkovskiy împotriva Rusiei*) și obligația de a nu tulbura ordinea publică prin comiterea unei infracțiuni (*Ostendorf împotriva Germaniei*).

C. Arest preventiv

Art. 5 § 1 lit. c)

«1. Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, exceptând cazurile următoare și conform legii:
(...)

c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a se bănui că a săvârșit o infracțiune sau când există motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșască o infracțiune sau să fugă după săvârșirea acesteia.”

1. Scopul arestării și al detenției

63. Teza „în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente” se referă la trei ipoteze alternative pentru arestare sau detenție vizate de art. 5 § 1 lit. c) [*Lawless împotriva Irlandei (nr. 3)*, pct. 13-14; *Irlanda împotriva Regatului Unit*, pct. 196].

64. O persoană nu poate fi deținută, în temeiul art. 5 § 1 lit. c), decât în cadrul unei proceduri penale, în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente atunci când

este suspectată că a comis o infracțiune (*Ječius împotriva Lituaniei*, pct. 50; *Schwabe și M.G. împotriva Germaniei*, pct. 72).

65. În plus, a doua situație a acestei dispoziții („motive temeinice ale necesității de a-l împiedica să săvârșească o infracțiune”) vizează doar arestarea preventivă și nu detenția în scopuri preventive, fără ca persoana în cauză să fie suspectată că ar fi comis deja o infracțiune (*Ostendorf împotriva Germaniei*, pct. 82).

66. Existența unui astfel de scop trebuie să fie avută în vedere independent de realizarea sa. Lit. c) a art. 5 § 1 nu presupune că poliția să fi obținut probe suficiente pentru a aduce acuzații, fie în momentul arestării, fie în momentul reținerii (*Petkov și Profirov împotriva Bulgariei*, pct. 52; *Erdagöz împotriva Turciei*, pct. 51). Interogarea în timpul detenției, în temeiul art. 5 § 1 lit. c), are ca scop completarea anchetei penale, confirmând sau înlăturând suspiciunile concrete pe care se întemeiază arestarea [*Brogan și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 52-54; *Labita împotriva Italiei* (MC), pct. 155; *O'Hara împotriva Regatului Unit*, pct. 36].

67. În temeiul art. 5 § 1 lit. c), o detenție trebuie să reprezinte o măsură proporțională cu obiectivul declarat (*Ladent împotriva Poloniei*, pct. 55-56).

68. Expresia „autoritate judiciară competentă” are același înțeles ca „judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare” utilizat la art. 5 § 3 (*Schiesser împotriva Elveției*, pct. 29).

2. Înțelesul expresiei „motive verosimile de a se bănuși”

69. Existența unor „motive verosimile de a se bănuși” că a fost comisă o infracțiune presupune fapte sau informațiile capabile să convingă un observator obiectiv că individul în cauză poate să fi comis infracțiunea (*Ilgar Mammadov împotriva Azerbaidjanului*, pct. 88; *Erdagöz împotriva Turciei*, pct. 51; *Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 32). În consecință, nereușita autorităților de a efectua o anchetă veritabilă asupra principalelor fapte dintr-o cauză pentru a verifica temeinicia unei plângeri constituie o încălcare a art. 5 § 1 lit. c) (*Stepuleac împotriva Moldovei*, pct. 73; *Elçi și alții împotriva Turciei*, pct. 674).

70. Ceea ce poate fi considerat „verosimil”, va depinde însă de toate aspectele cauzei (*Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 32).

71. Deși, în materie de terorism, nu se poate solicita statelor contractante să stabilească caracterul verosimil al suspiciunii care a motivat arestarea unui terorist suspect divulgând surse confidentiale de informație, Curtea a considerat că necesitatea combaterii criminalității teroriste nu poate justifica extinderea noțiunii de „verosimil” până în punctul în care se aduce atingere esenței garanției oferite de art. 5 § 1 lit. c) (*O'Hara împotriva Regatului Unit*, pct. 35).

72. Curtea a considerat că mărturiile indirecte necoroborate, care provin de la informatori anonimi, nu pot fi considerate drept o bază suficientă pentru a permite să se concluzioneze asupra existenței unor „motive verosimile de a se bănuși” că reclamantul a fost implicat în activități mafioate [*Labita împotriva Italiei* (MC), pct. 156 și urm.]. În schimb, a considerat că declarațiile incriminatoare date cu mulți ani înainte și retractate ulterior de suspecți nu înlăturau în cauză existența unor motive verosimile de a se bănuși că reclamantul a săvârșit o infracțiune și nu au avut nicio influență asupra legalității mandatului de arestare (*Talat Tepe împotriva Turciei*, pct. 61).

3. Termenul „infracțiune”

73. Termenul „infracțiune” are un înțeles autonom identic cu cel al aceluiași termen folosit la art. 6. Deși încadrarea juridică a infracțiunii în dreptul intern reprezintă unul dintre elementele care trebuie luate în considerare în materie, trebuie de asemenea să se aibă în

vedere natura procedurii și gradul de severitate a pedepsei (*Benham împotriva Regatului Unit*, pct. 56).

74. Infrațiunea trebuie să fie concretă și să fie stabilită. Art. 5 § 1 lit. c) nu autorizează arestarea preventivă a indivizilor pe care statul îi consideră periculoși din cauza înclinației lor spre delincvență (*Guzzardi împotriva Italiei*, pct. 102; *Ciulla împotriva Italiei*, pct. 40; *M. împotriva Germaniei*, pct. 89; *Shimovolos împotriva Rusiei*, pct. 54).

D. Detenția unui minor

Art. 5 § 1 lit. d)

„1. (...) Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

(...)

d) dacă este vorba de detenția legală a unui minor, hotărâtă pentru educația sa sub supraveghere, sau despre detenția sa legală, în scopul aducerii sale în fața autorității competente;”

1. Aspecte generale

75. În temeiul standardelor europene și al Rezoluției CM (72) a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei (*X. împotriva Elveției*, Decizia Comisiei din 14 decembrie 1979), noțiunea de minor se aplică persoanelor care au vârsta mai mică de 18 ani [*Koniarska împotriva Regatului Unit* (dec.)].

76. Art. 5 § 1 lit. d) nu reprezintă singura dispoziție care autorizează detenția unui minor. El conține în realitate un caz specific, dar nu exclusiv, care permite detenția unui minor, și anume cazul în care aceasta s-ar produce a) în vederea educației sub supraveghere sau b) pentru aducerea acestuia în fața autorității competente (*Mubilanzila Mayeka și Kaniki Mitunga împotriva Belgiei*, pct. 100).

2. Educație sub supraveghere

77. Prima teză a art. 5 § 1 lit. d) autorizează autoritățile să plaseze în detenție un minor pe baza unei decizii judecătorești sau a unei decizii administrative pentru a se asigura că participă la cursurile unei instituții de învățământ.

78. În contextul detenției minorilor, expresia „educație sub supraveghere” nu trebuie asimilată în mod sistematic cu noțiunea de predare în sala de clasă. Educația sub supraveghere trebuie să înglobeze numeroase aspecte ale exercitării, de către autoritatea competentă, a drepturilor părintești în beneficiul și pentru protecția minorului respectiv (*P. și S. împotriva Poloniei*, pct. 147; *Ichin și alții împotriva Ucrainei*, pct. 39; *D.G. împotriva Irlandei*, pct. 80).

79. Lit. d) nu se opune utilizării unei măsuri temporare de încredințare a minorului ca etapă preliminară pentru înscrierea într-un regim de învățământ sub supraveghere, fără ca măsura să facă trimitere la caracterul acestui regim. De asemenea, este necesar, în această ipoteză, ca detenția să fie în mod rapid urmată de aplicarea efectivă a unui astfel de regim într-un mediu specializat – deschis sau închis – și cu suficiente resurse pentru a se potrivi scopului său (*Bouamar împotriva Belgiei*, pct. 50).

80. În cazul în care un stat a ales un sistem de educație sub supraveghere care implică privarea de libertate, are obligația să se doteze cu o infrastructură corespunzătoare, adaptată la cerințele acestui sistem în materie de securitate și educație, pentru a îndeplini cerințele art. 5 § 1 lit. d) (*A. și alții împotriva Bulgariei*, pct. 69; *D.G. împotriva Irlandei*, pct. 79).

81. Curtea consideră că un centru de detenție pentru minori nu poate fi considerat centru de „educație sub supraveghere” în cazul în care nu se propune nicio activitate didactică în acel loc (*Ichin și alții împotriva Ucrainei*, pct. 39).

3. Autoritate competentă

82. Teza a doua a art. 5 § 1 lit. d) se aplică în cazul detenției legale a unui minor în vederea aducerii sale în fața autorității competente. Din lucrările pregătitoare reiese că această dispoziție a urmărit să reglementeze detenția unui minor înainte de desfășurarea unei proceduri civile sau administrative, în timp ce art. 5 § 1 lit. c) trebuie să se aplice detenției dispuse în cadrul unei proceduri penale.

83. Cu toate acestea, Curtea a considerat că detenția unui minor acuzat de o infracțiune în timpul elaborării unui raport psihiatric pentru adoptarea unei decizii privind sănătatea mintală a părții în cauză intra sub incidența art. 5 § 1 lit. d), constituind detenția unui minor în vederea aducerii în fața autorității competente (*X. împotriva Elveției*, decizia Comisiei din 14 decembrie 1979).

E. Detenție din motive medicale sau sociale

Art. 5 § 1 lit. e)

„1. (...) Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

(...)

e) dacă este vorba despre detenția legală a unei persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, a unui alienat, a unui alcoolic, a unui toxicoman sau a unui vagabond; [...]"

1. Aspecte generale

84. Art. 5 § 1 lit. e) din Convenție face trimitere la mai multe categorii de persoane, și anume persoane susceptibile să transmită o boală contagioasă, persoane alienate, alcoolici, toxicomani și vagabonzi. Există o legătură între aceste categorii de persoane, în măsura în care pot fi private de libertate pentru a urma un tratament medical sau din considerente dictate de politica socială, fie pentru motive atât medicale, cât și sociale (*Enhorn împotriva Suediei*, pct. 43).

85. Deși Convenția permite privarea de libertate a acestor persoane, toate neadaptate social, aceasta nu este simplul motiv pentru care trebuie să fie considerate periculoase pentru siguranța publică, ci și pentru că propriile lor interese pot necesita internarea lor (*ibidem; Guzzardi împotriva Italiei*, pct. 98 *in fine*).

2. Prevenirea transmiterii unei boli contagioase

86. Criteriile esențiale în lumina cărora trebuie evaluată „legalitatea” detenției unei persoane „susceptibile să transmită o boală infecțioasă” constau în a se cunoaște:

- dacă transmiterea bolii este periculoasă pentru sănătatea sau siguranța publică; și
- dacă detenția persoanei infectate constituie mijlocul de ultim resort pentru a preveni transmiterea bolii, alte măsuri, mai puțin severe, fiind deja luate în considerare și considerate insuficiente pentru a proteja interesul public.

În cazul în care nu sunt îndeplinite aceste criterii, privarea de libertate își pierde justificarea (*Enhorn împotriva Suediei*, pct. 44).

3. Detenția unui alienat

87. Întrucât psihiatria este un domeniu aflat în evoluție atât din punct de vedere medical, cât și social, termenul „alienat” nu se pretează unei definiții precise. Cu toate acestea, nu se poate considera că lit. e) a art. 5 § 1 autorizează plasarea în detenție a unei persoane pentru simplul fapt că opiniile sale sau comportamentul său se abat de la normele predominante (*Rakevich împotriva Rusiei*, pct. 26).

88. Un individ nu poate să fie considerat „alienat” și să fie supus unei privări de libertate decât în cazul în care sunt îndeplinite cel puțin următoarele trei condiții [*Stanev împotriva Bulgariei* (MC), pct. 145; *D.D. împotriva Lituaniei*, pct. 156; *Kallweit împotriva Germaniei*, pct. 45; *Chtoukatourov împotriva Rusiei*, pct. 114; *Varbanov împotriva Bulgariei*, pct. 45, și *Winterwerp împotriva Țărilor de Jos*, pct. 39]:

- trebuie să fi fost stabilită, într-un mod care să poată fi probat, alienarea persoanei în cauză, printr-o expertiză medicală obiectivă, cu excepția cazurilor în care este necesară o internare de urgență;
- tulburarea mentală a persoanei în cauză trebuie să aibă un caracter care să legitimeze internarea. Trebuie demonstrat că privarea de libertate a fost necesară în circumstanțele cauzei;
- alienarea stabilită printr-o expertiză medicală obiectivă trebuie să continue să se producă pe toată durata internării.

89. Nicio privare de libertate a unei persoane considerate alienate nu poate fi judecată conform art. 5 § 1 lit. e) dacă aceasta s-a decis fără consultarea unui medic specialist [*Ruiz Rivera împotriva Elveției*, pct. 59; *S.R. împotriva Țărilor de Jos* (dec.), pct. 31].

90. În ceea ce privește a doua dintre condițiile enumerate mai sus, internarea unei persoane cu o tulburare mentală se poate impune nu doar atunci când aceasta are nevoie de terapie, de medicamente sau de alte tratamente clinice, pentru a se vindeca sau pentru a-și îmbunătăți starea de sănătate ci și atunci când este necesar să fie supravegheată pentru a o împiedica, de exemplu, să își facă rău sieși sau altora (*Hutchison Reid împotriva Regatului Unit*, pct. 52).

O tulburare mentală trebuie să fie de o anumită gravitate pentru a fi considerată „reală” (*Glien împotriva Germaniei*, pct. 85).

91. Autoritățile naționale dispun de o anumită marjă de apreciere în a se pronunța cu privire la întrebarea dacă o persoană ar trebui să fie internată ca alienată, întrucât este în primul rând responsabilitatea acestora să aprecieze probele prezentate în fața lor într-o anumită cauză (*Plesó împotriva Ungariei*, pct. 61, *H.L. împotriva Regatului Unit*, pct. 98).

92. Data relevantă la care alienarea persoanei în cauză, trebuie stabilită într-un mod care să poată fi probat, conform lit. e) a art. 5 § 1, este cea a adoptării măsurii prin care respectiva persoană este privată de libertate din cauza alienării sale (*O.H. împotriva Germaniei*, pct. 78).

93. În situația în care autoritățile dispun de informații medicale care indică faptul că persoana în cauză s-a recuperat, trebuie să li se acorde o perioadă de timp pentru a examina dacă este oportun să se înceteze internarea sa (*Luberti împotriva Italiei*, pct. 28). Cu toate acestea, menținerea măsurii privative de libertate din motive pur administrative nu este justificată (*R.L. și M.-J.D. împotriva Franței*, pct. 129).

94. Detenția unei persoane considerate ca având o tulburare mentală trebuie să se producă într-un spital, într-o clinică sau o altă instituție adecvată, autorizată în acest sens (*L.B. împotriva Belgiei*, pct. 93; *Ashingdane împotriva Regatului Unit*, pct. 44; *O.H. împotriva Germaniei*, pct. 79).

95. Cu toate acestea, o persoană poate fi plasată temporar într-o unitate care nu este special destinată internării alienaților înainte de a fi transferată într-o instituție adecvată, cu

condiția ca perioada de așteptare să nu fie prea mare (*Pankiewicz împotriva Poloniei*, pct. 44-45; *Morsink împotriva Țărilor de Jos*, pct. 67-69; *Brands împotriva Țărilor de Jos*, pct. 64-66).

4. Detenția unui alcoolic sau a unui toxicoman

96. Art. 5 § 1 e) din Convenție nu poate fi interpretat ca autorizând doar detenția unui „alcoolic”, în sensul limitat al unei persoane aflate într-o stare clinică de „alcoholism”, întrucât nimic din textul acestei dispoziții nu interzice aplicarea acestei măsuri în cazul unei persoane care abuzează de alcool pentru a limita efectele negative ale consumului pentru el/ea însuși/însăși și pentru societate, sau pentru a preveni un comportament periculos în urma consumului de alcool (*Kharin împotriva Rusiei*, pct. 34).

97. În consecință, persoanele a căror conduită și al căror comportament sub influența alcoolului reprezintă o amenințare la adresa ordinii publice sau pentru ele însele, chiar dacă nu le-a fost pus nici un diagnostic de „alcoholism”, pot fi plasate în detenție pentru protejarea publicului sau pentru propriul lor interes, cum ar fi sănătatea sau siguranța lor personală (*Hilda Hafsteinsdóttir împotriva Islandei*, pct. 42). Cu toate acestea, nu trebuie să se deducă din cele de mai sus că art. 5 § 1 lit. e) din Convenție autorizează plasarea în detenție a unei persoane doar pentru că aceasta consumă alcool (*Witold Litwa împotriva Poloniei*, pct. 61-62).

5. Detenția unui vagabond

98. Jurisprudența referitoare la „vagabonzi” este rară. Intră sub incidența acestei dispoziții persoanele care nu au nici domiciliu stabil, nici mijloace de subzistență și care nu profesază în mod regulat nicio meserie sau profesie. Aceste trei condiții, care sunt inspirate din Codul penal belgian, sunt cumulative: ele trebuie să fie îndeplinite în același timp în cazul aceluiași individ (*De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei*, pct. 68).

F. Detenția străinilor

Art. 5 § 1 lit. f)

„1. (...) Nimeni nu poate fi privat de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

(...)

f) dacă este vorba despre arestarea sau detenția legală a unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu sau împotriva căreia se află în curs o procedură de expulzare ori de extrădare.”

1. Detenția unei persoane pentru a o împiedica să pătrundă în mod ilegal pe teritoriu

99. Art. 5 § 1 lit. f) permite statului să restrângă libertatea străinilor în cadrul controlului imigrației. Având în vedere faptul că prima teză a acestei dispoziții permite detenția unui solicitant de azil sau a unui alt imigrant înainte de acordarea de către stat a autorizației de a intra, o astfel de detenție trebuie să fie compatibilă cu scopul general al art. 5, care este acela de a proteja dreptul la libertate și de a se asigura că nimeni nu este privat de libertatea sa în mod arbitrar [*Saadi împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 64-66].

100. Problema stabilirii momentului în care încetează să se aplice prima teză a art. 5 § 1 lit. f), pe motiv că persoanei în cauză i s-a acordat o autorizație oficială de intrare sau de ședere, depinde în mare măsură de dreptul intern (*Suso Musa împotriva Maltei*, pct. 97).

101. Principiul potrivit căruia detenția nu trebuie să fie arbitrară trebuie să se aplice unei detenții corespunzătoare primei teze a art. 5 § 1 lit. f) în același mod cu detenția corespunzătoare celei de-a doua teze (*ibidem*, pct. 73).

102. „Garanția împotriva arbitrarului” pe care o oferă prima teză a art. 5 § 1 lit. f) semnifică așadar faptul că o astfel de detenție ar trebui să se producă cu bună-credință; trebuie să fie strâns legată de scopul de a împiedica pătrunderea în mod ilegal pe teritoriu; în plus, locul și condițiile de detenție trebuie să fie adecvate, întrucât o astfel de măsură se aplică nu numai autorilor de infracțiuni penale, ci și străinilor care, de multe ori temându-se pentru viața lor, au fugit din propria țară; în fine, perioada detenției nu trebuie să depășească termenul necesar în mod rezonabil pentru îndeplinirea scopului urmărit (*ibidem*, pct. 74).

103. Curtea trebuie să aibă în vedere situația specială a acestor persoane atunci când este invitată să aprecieze modalitățile de executare a măsurii de detenție (*Kanagaratnam împotriva Belgiei*, pct. 80, referitor la detenția reclamantei și a celor trei copii ai acesteia într-o instituție de tip închis, destinată adulților; *Rahimi împotriva Greciei*, pct. 108, referitor la aplicarea automată a unei măsuri de detenție în cazul unui minor neînsoțit).

2. Detenția unei persoane împotriva căreia este în curs procedura expulzării sau extrădării

104. Art. 5 § 1 lit. f) nu explică dacă o detenție de acest tip trebuie să fie considerată necesară în mod rezonabil, de exemplu pentru a împiedica partea în cauză să comită o infracțiune sau să fugă. În acest sens, nu oferă aceeași protecție precum cea de la art. 5 § 1 lit. c). El impune doar ca „să se [afle] în curs o procedură de expulzare sau de extrădare”. Faptul că decizia de expulzare inițială este justificată în temeiul legislației interne sau al Convenției nu este luat în considerare, în temeiul art. 5 § 1 lit. f) (*Chahal împotriva Regatului Unit*, pct. 112; *Èonka împotriva Belgiei*, pct. 38; *Nasrulloev împotriva Rusiei*, pct. 69; *Soldatenko împotriva Ucrainei*, pct. 109).

105. Detenția poate fi justificată în temeiul celei de-a doua teze a art. 5 § 1 lit. f), în cazul în care autoritățile competente efectuează o anchetă, chiar dacă nu ar exista nicio cerere oficială și nicio hotărâre de extrădare, o astfel de anchetă fiind asimilată cu o „procedură” în sensul acestei dispoziții (*X. împotriva Elveției*, Decizia Comisiei din 9 decembrie 1980).

106. O privare de libertate întemeiată pe teza a doua a art. 5 § 1 lit. f) nu poate fi justificată decât prin faptul că se află în curs o procedură de expulzare sau de extrădare. Dacă acest lucru nu se realizează cu diligența impusă, detenția încetează să mai fie justificată în temeiul acestei dispoziții [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 164, *Amie și alții împotriva Bulgariei*, pct. 72].

107. Pentru a nu fi considerată arbitrară, o detenție în temeiul art. 5 § 1 lit. f) trebuie să fie pusă în aplicare cu bună-credință; de asemenea, trebuie să fie strâns legată de motivul detenției invocat de Guvern; în plus, locul și condițiile de detenție trebuie să fie adecvate; în fine, durata acestei măsuri nu trebuie depășească termenul necesar în mod rezonabil pentru îndeplinirea scopului urmărit (*ibidem*; a se vedea, de asemenea, *Yoh-Ekale Mwanje împotriva Belgiei*, pct. 117-119, cu referințele ulterioare).

108. Detenția în vederea expulzării nu trebuie să fie punitivă și trebuie să fie însoțită de garanții corespunzătoare (*Azimov împotriva Rusiei*, pct. 172).

109. Nici lit. f) a art. 5 § 1 și nici celelalte litere ale acestui articol nu permit căutarea unui just echilibru între dreptul la libertatea individuală și interesul statului de a-și proteja populația împotriva amenințărilor teroriste [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 171].

110. Convenția nu conține nicio dispoziție privind condițiile în care se poate pronunța extrădarea și nici privind procedura care trebuie urmată înainte de pronunțarea extrădării.

Chiar și o extrădare atipică sau ascunsă, cu condiția să fie rezultatul cooperării între statele în cauză și ca ordonanța de arestare să aibă temeiul juridic într-un mandat de arestare emis de autoritățile statului de origine al persoanei în cauză, nu poate, în sine, să fie contrară Convenției [*Öcalan împotriva Turciei* (MC), pct. 89; *Adamov împotriva Elveției*, pct. 58].

111. În ceea ce privește relațiile în materie de extrădare dintre un stat care este parte și un stat care nu este parte la Convenție, normele stabilite de un tratat de extrădare sau, în absența unui astfel de tratat, cooperarea dintre statele respective figurează de asemenea printre elementele relevante pentru a determina legalitatea arestării contestate ulterior în fața Curții. Predarea unui fugar ca rezultat al cooperării dintre state nu constituie, în sine, o încălcare a legalității arestării, așa că nu ridică o problemă din perspectiva art. 5 [*Öcalan împotriva Turciei* (MC), pct. 87].

112. Punerea în aplicare a unei măsuri temporare în temeiul căreia Curtea indică unui stat parte la Convenție că ar fi de dorit ca o persoană să nu fie trimisă înapoi într-o anumită țară este, în sine, irelevantă în raport cu faptul că privarea de libertate a respectivei persoane trebuie să respecte cerințele art. 5 § 1 din Convenție [*Gebremedhin (Gaberamadhien) împotriva Franței*, pct. 74]. Detenția trebuie să fie întotdeauna legală și lipsită de arbitrar (*Azimov împotriva Rusiei*, pct. 169).

Faptul că aplicarea unei astfel de măsuri împiedică expulzarea persoanei în cauză nu face ca detenția sa să fie ilegală, cu condiția ca autoritățile să aibă permanent în vedere ca expulzarea și prelungirea detenției să nu fie nerezonabilă [*S.P. împotriva Belgiei* (dec.) și *Yoh-Ekale Mwanje împotriva Belgiei*, pct. 120].

IV. GARANȚII PENTRU PERSOANELE PRIVATE DE LIBERTATE

A. Comunicarea motivelor arestării (art. 5 § 2)

Art. 5 § 2

„Orice persoană arestată trebuie să fie informată, în termenul cel mai scurt și într-o limbă pe care o înțelege, asupra motivelor arestării sale și asupra oricărei acuzații aduse împotriva sa.”

1. Aplicabilitate

113. Termenii utilizați la art. 5 § 2 trebuie să primească o interpretare autonomă, conformă în special cu obiectul și scopul art. 5: de a proteja orice persoană împotriva privărilor arbitrare de libertate. Termenul „arestare” depășește cadrul măsurilor cu caracter penal, iar expresia „oricărei acuzații” („any charge”), nu formulează o condiție în privința aplicabilității, ci indică o eventualitate de luat în considerare. Art. 5 § 4 nu face nicio diferență între persoanele private de libertate prin arestare și cele care sunt private de libertate prin detenție. Nu există așadar niciun motiv pentru ca persoanele din urmă să nu beneficieze de art. 5 § 2 (*Van der Leer împotriva Țărilor de Jos*, pct. 27-28), și acest fapt se aplică și detenției în vederea extrădării (*Shamayev și alții împotriva Georgiei și Rusiei*, pct. 414-415) sau tratamentelor medicale (*Van der Leer împotriva Țărilor de Jos*, pct. 27-28; *X. împotriva Regatului Unit*, pct. 66) precum și persoanelor reîncarcerate după o perioadă de liberare condiționată (*ibidem*; *X. împotriva Belgiei*, decizie a Comisiei).

2. Finalitate

114. Integrat în sistemul de protecție pe care îl oferă art. 5, paragraful 2 al acestei dispoziții enunță o garanție elementară: orice persoană arestată trebuie să cunoască motivul.

Odată ce o persoană a fost informată cu privire la motivele arestării sau detenției sale, trebuie să fie în măsură, în cazul în care consideră că este util, să pună în discuție legalitatea arestării în fața unei instanțe, conform art. 5 § 4 (*Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 40; *Èonka împotriva Belgiei*, pct. 50).

115. Orice persoană care are dreptul de a introduce recurs în vederea pronunțării unei decizii rapide cu privire la legalitatea detenției sale nu se poate prevala în mod eficient de acest drept dacă nu este informată, în cel mai scurt timp și într-un mod adecvat, cu privire la motivele pentru care a fost privată de libertate (*Van der Leer împotriva Țărilor de Jos*, pct. 28; *Chamaiev și alții împotriva Georgiei și Rusiei*, pct. 413).

3. Persoanele cărora trebuie să le fie comunicate motivele

116. Din modul de redactare a art. 5 § 2 reiese cu claritate că statele au obligația să furnizeze părții în cauză sau reprezentantului său informații specifice [*Saadi împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 53, confirmată de Marea Cameră în 2008]. În cazul în care reclamantul nu este în măsură să primească informații relevante, acestea trebuie comunicate în linii mari persoanei care o reprezintă de exemplu avocatului sau tutorelui său (*X. împotriva Regatului Unit*, raport al Comisiei, pct. 106; *Z.H. împotriva Ungariei*, pct. 42-43).

4. Motivele trebuie să fie comunicate „în termenul cel mai scurt”

117. Pentru a stabili dacă aceste informații au fost comunicate suficient de rapid, trebuie să se aibă în vedere particularitățile speței. Cu toate acestea, polițistul care face arestarea nu poate furniza integral motivele în momentul arestării [*Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 40; *Murray împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 72].

118. Constrângerile temporale impuse de această cerință de celeritate vor fi îndeplinite în cazul în care persoana arestată este informată cu privire la motivele arestării în termen de câteva ore [*Kerr împotriva Regatului Unit* (dec.); *Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 42].

5. Modalități de comunicare a motivelor

119. Motivele nu trebuie să fie expuse în textul oricărei decizii de autorizare a detenției și nu trebuie să fie exprimate în scris sau într-o anumită formă [*X. împotriva Germaniei*, decizia Comisiei din 13 decembrie 1978; *Kane împotriva Ciprului* (dec.)].

Cu toate acestea, în cazul în care problema legată de statutul unei persoane cu handicap mental nu este luată în considerare în acest proces, nu se poate considera că a primit informațiile necesare pentru a face uz în mod eficient și inteligent de dreptul, garantat de art. 5 § 4, de a contesta legalitatea detenției decât dacă un avocat sau o altă persoană autorizată au fost informați în locul său (*Z.H. împotriva Ungariei*, pct. 41).

120. Motivele arestării pot fi date sau devin evidente în cursul interogatoriilor sau al întrebărilor ulterioare arestării [*Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 41; *Murray împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 77; *Kerr împotriva Regatului Unit* (dec.)].

121. O persoană arestată nu poate pretinde că nu a înțeles motivele arestării dacă a fost arestată imediat după comiterea unui act de natură penală și în mod intenționat (*Dikme împotriva Turciei*, pct. 54) sau dacă, în mandatele de arestare și în cererile de extrădare anterioare, a fost informată în detaliu cu privire la faptele penale care îi sunt reproșate [(*Öcalan împotriva Turciei* (dec.))].

6. Caracterul suficient al motivelor comunicate

122. Pentru a stabili dacă reclamantul a primit informații suficiente, trebuie să se aibă în vedere particularitățile speței [*Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 40]. Cu toate acestea, simpla indicare a temeiului juridic al arestării nu este suficientă pentru ca art. 5 § 2 să fie respectat [*ibidem*, pct. 41; *Murray împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 76; *Kortesis împotriva Greciei*, pct. 61-62].

123. Trebuie ca oricărei persoane arestate să i se comunice, într-un limbaj simplu accesibil acesteia, motivele juridice și factuale ale privării sale de libertate astfel încât să poată aduce în discuție legalitatea acestora în instanță, conform art. 5 § 4 [*Fox, Campbell și Hartley împotriva Regatului Unit*, pct. 40; *Murray împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 72]. Cu toate acestea, art. 5 § 2 nu impune ca astfel de informații să consistă într-o listă completă a acuzațiilor reținute împotriva persoanei arestate (*Bordovskiy împotriva Rusiei*, pct. 56; *Nowak împotriva Ucrainei*, pct. 63; *Gasiđš împotriva Letoniei*, pct. 53).

124. În cazul persoanelor arestate în vederea extrădării, informațiile comunicate pot fi chiar mai puțin complete (*Suso Musa împotriva Maltei*, pct. 113 și 116; *Kabulov împotriva Ucrainei*, pct. 144; *Bordovskiy împotriva Rusiei*, pct. 56) arestarea într-un astfel de scop neimpunând vreo decizie pe fond cu privire la un capăt de acuzare (*Bejaoui împotriva Greciei*, decizie a Comisiei). Aceste persoane trebuie totuși să primească informații suficiente care să le permită să exercite calea examinării legalității prevăzute de art. 5 § 4 (*Chamaiev și alții împotriva Georgiei și Rusiei*, pct. 427).

7. Într-o limbă pe care o înțelege

125. Atunci când mandatul de arestare, în cazul în care există, este scris într-o limbă pe care persoana arestată nu o înțelege, art. 5 § 2 este respectat dacă reclamantul este ulterior interogat, precum și informat asupra motivelor arestării sale într-o limbă pe care o înțelege (*Delcourt împotriva Belgiei*, decizie a Comisiei).

126. Cu toate acestea, atunci când, în acest scop, se recurge la traducători, autoritățile au obligația să se asigure că respectivele cerințe legate de traducere sunt formulate cu grijă și precizie (*Chamaiev și alții împotriva Georgiei și Rusiei*, pct. 425).

B. Dreptul [unei persoane] de a fi adusă de îndată înaintea unui magistrat (art. 5 § 3)

Art. 5 § 3

„Orice persoană arestată sau deținută, în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, trebuie adusă de îndată înaintea unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare [...]”.

1. Finalitatea dispoziției

127. Art. 5 § 3 oferă persoanelor arestate sau deținute pe motiv că există suspiciuni că au comis o infracțiune garanții împotriva oricărei privări arbitrare sau nejustificate de libertate [*Aquilina împotriva Maltei (MC)*, pct. 47; *Stephens împotriva Maltei (nr. 2)*, pct. 52].

128. Controlul judiciar al ingerințelor executivului împotriva dreptului individual la libertate constituie un element esențial al garanției oferite de art. 5 § 3 (*Brogan și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 58; *Pantea împotriva României*, pct. 236; *Assenov și alții împotriva Bulgariei*, pct. 146). Acesta se corelează cu principiul statului de drept, unul dintre „principiile de bază” ale unei „societăți democratice”, la care „se referă în mod expres

preambulul Convenției” și „din care se inspiră întreaga Convenție” (*Brogan și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 58).

129. Un astfel de control trebuie să asigure o protecție eficientă împotriva riscului de rele tratamente, care este cel mai ridicat în timpul acestei faze inițiale de detenție, și împotriva abuzului agenților de poliție sau al altei autorități în folosirea competențelor care le sunt conferite și pe care trebuie să le exercite în scopuri extrem de limitate și în strictă conformitate cu procedurile prevăzute (*Ladent împotriva Poloniei*, pct. 72).

2. Control judiciar rapid și automat

130. Prima teză a art. 5 § 3 are ca scop să asigure un control judiciar rapid și automat al detenției dispuse de către poliție sau administrație, în condițiile art. 5 § 1 lit. c) [*De Jong, Baljet și Van den Brink împotriva Țărilor de Jos*, pct. 51; *Aquilina împotriva Maltei (MC)*, pct. 48–49].

131. Controlul jurisdicțional în cursul primei înfățișări a persoanei arestate trebuie, înainte de toate, să fie rapid deoarece trebuie să permită detectarea oricăror rele tratamente și să reducă la minim orice atingere nejustificată adusă libertății individuale. Stricta limită de timp impusă de această dispoziție nu permite o suficientă flexibilitate a interpretării, în caz contrar ar deteriora, în detrimentul individului, o garanție procedurală oferită de acest articol și s-ar ajunge la consecințe contrare esenței înseși a dreptului protejat de acesta [*McKay împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 33].

132. Art. 5 § 3 nu prevede nici o posibilă excepție de la obligația de a aduce de îndată înaintea unui judecător sau a unui alt magistrat o persoană după arestarea sau reținerea sa, nici măcar pe motiv că judecătorul ar fi intervenit anterior (*Bergmann împotriva Estoniei*, pct. 45).

133. Orice termen superior celui de 4 zile este în mod inerent prea mare (*Oral și Atabay împotriva Turciei*, pct. 43; *McKay împotriva Regatului Unit*, pct. 47; *Năstase-Silivestru împotriva României*, pct. 32). Un termen mai scurt ar putea de asemenea să contravină cerinței de celeritate dacă nu a existat nicio dificultate specială sau o circumstanță excepțională care să împiedice autoritățile să aducă mai repede persoana arestată înaintea unui judecător (*Gutsanovi împotriva Bulgariei*, pct. 154-159; *Ypek și alții împotriva Turciei*, pct. 36-37, și *Kandzhov împotriva Bulgariei*, pct. 66).

Cerința de promptitudine este cu atât mai strictă în cazul în care plasarea în arest preventiv urmează unei perioade de privare de libertate reală (*Vassis și alții împotriva Franței*, pct. 60, în ceea ce privește detenția unui echipaj pe mare).

134. Faptul că persoana arestată a avut acces la o instanță nu este suficient pentru a îndeplini cerința primei teze a art. 5 § 3 (*De Jong, Baljet și Van den Brink împotriva Țărilor de Jos*, pct. 51; *Pantea împotriva României*, pct. 231).

135. Controlul trebuie să fie automat și nu trebuie să depindă de o cerere formulată de persoana deținută [*McKay împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 34; *Varga împotriva României*, pct. 52; *Viorel Burzo împotriva României*, pct. 107]. O astfel de cerință ar modifica natura garanției oferite de art. 5 § 3, care este diferită de cea prevăzută de art. 5 § 4, potrivit căruia persoana deținută are dreptul de a cere unui tribunal să examineze legalitatea detenției sale. Ar putea chiar să o priveze de sens, scopul art. 5 § 3 fiind acela de a proteja individul împotriva detenției arbitrare solicitând ca actul privativ de libertate să poată fi supus unui control jurisdicțional independent [*Aquilina împotriva Maltei (MC)*, pct. 49; *Niedba³a împotriva Poloniei*, pct. 50].

136. Caracterul automat al controlului este necesar pentru atingerea sensului acestui alineat, dat fiind faptul că o persoană supusă la rele tratamente ar putea fi în imposibilitatea de a sesiza o instanță cu o cerere de control al legalității detenției sale; situația ar putea fi valabilă și pentru alte categorii vulnerabile de persoane arestate, cum ar fi cele cu dizabilități mentale sau cele care nu vorbesc limba magistratului [*McKay împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 34; *Ladent împotriva Poloniei*, pct. 74].

3. Stabilirea magistratului competent

137. Expresia „unui judecător sau a altui magistrat împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare” este sinonimă cu „autoritate judiciară competentă” în sensul art. 5 § 1 lit. c) (*Schiesser împotriva Elveției*, pct. 29).

138. Exercițarea de „atribuții judiciare” nu se limitează în mod necesar la fapta de a judeca. Art. 5 § 3 include magistrații parchetului, precum și pe cei care pronunță hotărârea. (*ibidem*, pct. 28).

139. „Magistratul” la care face referire art. 5 § 3 trebuie să ofere garanții adecvate atribuțiilor „judiciare” pe care legea i le atribuie (*ibidem*, pct. 30).

140. Garanțiile formale și vizibile enunțate în „lege”, spre deosebire de practicile comune, sunt deosebit de importante pentru a stabili autoritatea judiciară abilitată să se pronunțe cu privire la libertatea unui individ [*Hood împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 60, *De Jong, Baljet și Van den Brink împotriva Țărilor de Jos*, pct. 48].

141. Dacă „magistratul” nu este același cu „judecătorul”, acesta trebuie totuși să dețină anumite calități, și anume să îndeplinească condițiile care să reprezinte și garanții pentru persoana arestată (*Schiesser împotriva Elveției*, pct. 31).

4. Independență

142. Prima dintre aceste condiții o reprezintă independența față de executiv și față de părți. Ea nu exclude o subordonare față de alți judecători sau magistrați, cu condiția să se bucure de o independență similară (*ibidem*).

143. Un magistrat competent să se pronunțe asupra detenției poate îndeplini și alte funcții, dar imparțialitatea riscă să inspire justițiabililor rezerve legitime în cazul în care poate acționa în procedura ulterioară ca parte a urmăririi penale (*Huber împotriva Elveției*, pct. 43; *Brincat împotriva Italiei*, pct. 20).

144. În această privință, aparențele obiective existente la data deciziei privind detenția sunt luate în considerare: în cazul în care se dovedește, în momentul respectiv că „magistratul împuternicit prin lege cu exercitarea atribuțiilor judiciare” poate interveni într-o etapă ulterioară a procesului penal ca reprezentant al autorității de urmărire penală, pot apărea îndoieli privind imparțialitatea și independența sa [*ibidem*, pct. 21; *Hood împotriva Regatului Unit*, pct. 57; *Nikolova împotriva Bulgariei* (MC), pct. 49; *Pantea împotriva României*, pct. 236].

5. Cerința legată de formă

145. Cerința legată de formă impune „magistratului” obligația de a audia personal individul adus în fața sa înainte de a lua decizia care se impune [*Schiesser împotriva Elveției*, pct. 31; *De Jong, Baljet și Van den Brink împotriva Țărilor de Jos*, pct. 51; *Nikolova împotriva Bulgariei*, pct. 49; *Aquilina împotriva Maltei* (MC), pct. 50].

146. Prezența unui avocat la audiere nu este obligatorie (*Schiesser împotriva Elveției*, pct. 36). Cu toate acestea, excluderea unui avocat de la audiere poate afecta negativ capacitatea candidatului de a-și prezenta argumentele (*Lebedev împotriva Rusiei*, pct. 83-91).

6. Cerința legată de fond

a) Controlul detenției pe fond

147. Cerința legată de fond impune „magistratului” să examineze circumstanțele care militează pentru sau împotriva detenției și să se pronunțe potrivit criteriilor legale asupra existenței unor motive care să o justifice (*Schiesser împotriva Elveției*, pct. 31, *Pantea*

împotriva României, pct. 231). Cu alte cuvinte, art. 5 § 3 impune magistratului să examineze chestiunea detenției pe fond [*Aquilina împotriva Maltei* (MC), pct. 47; *Krejčič împotriva Republicii Cehe*, pct. 89].

148. Controlul automat inițial cu privire la arestare și detenție trebuie să permită examinarea chestiunilor privind legalitatea și existența unor motive verosimile de a se bănui că persoana arestată a comis o infracțiune, adică dacă deținerea este cuprinsă printre excepțiile autorizate enumerate la art. 5 § 1 lit. c) [*McKay împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 40; *Oral și Atabay împotriva Turciei*, pct. 41].

149. Chestiunile pe care judecătorul trebuie să le soluționeze depășesc aspectul legalității. În ceea ce privește a se stabili dacă privarea de libertate a unei persoane este justificată, controlul impus de art. 5 § 3 trebuie să fie suficient de exhaustiv pentru a cuprinde diversele circumstanțe care militează pentru sau împotriva detenției [*Aquilina împotriva Maltei* (MC), pct. 52].

150. În funcție de circumstanțele speciale ale speței, domeniul de aplicare al controlului jurisdicțional poate fi mai limitat decât din perspectiva art. 5 § 4 [*Stephens împotriva Maltei* (nr. 2), pct. 58].

b) Puterea de a dispune punerea în libertate

151. În cazul în care nimic nu permite să se justifice detenția, „magistratul” trebuie să aibă puterea de a dispune eliberarea deținutului [*Assenov și alții împotriva Bulgariei*, pct. 146; *Nikolova împotriva Bulgariei*, pct. 49; *Niedba³a împotriva Poloniei*, pct. 49; *McKay împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 40].

152. Ar fi de dorit, pentru a reduce întârzierile la minim, ca magistratul care efectuează primul control automat al legalității privării de libertate și al existenței unui motiv de detenție să aibă și puterea de a examina punerea în libertate provizorie. Aceasta nu este însă o cerință impusă de Convenție și nu există în principiu niciun motiv ca aceste probleme să nu poată fi examinate de doi magistrați, în termenul indicat. În orice caz, nu se poate avansa o interpretare care ar presupune ca examinarea unei puneri în libertate provizorii să se facă într-un termen mai scurt decât primul control automat, pentru care Curtea a stabilit un termen de maxim 4 zile (*ibidem*, pct. 47).

C. Dreptul [unei persoane] de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii (art. 5 § 3)

Art. 5 § 3

„Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol [...] are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

1. Perioada care trebuie luată în considerare

153. Pentru a stabili durata arestării preventive din perspectiva art. 5 § 3, perioada care trebuie luată în considerare începe în ziua în care inculpatul este încarcerat și se încheie în ziua în care este stabilită acuzația, aceasta fiind în primă instanță (a se vedea, de exemplu, *Solmaz împotriva Turciei*, pct. 23-24; *Kalashnikov împotriva Rusiei*, pct. 110; *Wemhoff împotriva Germaniei*, pct. 9).

154. Având în vedere legătura fundamentală dintre paragraful 3 și paragraful 1 lit. c) al art. 5 din Convenție, o persoană condamnată în primă instanță nu poate fi considerată deținută în vederea „aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive

verosimile de a se bănuși că a săvârșit o infracțiune” în sensul acestei dispoziții: aceasta se află în situația prevăzută la art. 5 § 1 lit. a), care autorizează privarea de libertate „pe baza condamnării pronunțate de un tribunal competent” (a se vedea, printre multe altele, *Belevitskiy împotriva Rusiei*, pct. 99; *Piotr Baranowski împotriva Poloniei*, pct. 45; *Górski împotriva Poloniei*, pct. 41).

2. Principii generale

155. Teza a doua a art. 5 § 3 nu oferă nicio opțiune autorităților judiciare între aducerea înaintea unui judecător într-un termen rezonabil și punerea în libertate provizorie. Până la condamnarea sa, persoana acuzată trebuie să fie considerată nevinovată și dispoziția analizată are drept obiect principal impunerea punerii în libertate provizorie de îndată ce menținerea în detenție încetează să fie rezonabilă.

156. Continuarea detenției nu se justifică așadar într-o anumită speță decât dacă indicii concrete demonstrează o cerință reală de interes public care prevalează, în pofida prezumției de nevinovăție, asupra regulii respectării libertății individuale, impusă de art. 5 din Convenție.

157. Este în primul rând responsabilitatea autorităților judiciare naționale să se asigure că într-o cauză dată arestul preventiv al unui acuzat nu depășește un termen rezonabil. În acest sens, este necesar, ținând cont de principiul prezumției de nevinovăție, să fie examinate toate circumstanțele de natură să producă sau să elimine existența condiției interesului public care să justifice o derogare de la dispoziția prevăzută la art. 5 și să fie incluse în deciziile referitoare la cererile de extindere. În principal în funcție de motivele care au stat la baza deciziilor menționate, precum și de faptele necontestate indicate de partea în cauză în motivele sale, Curtea trebuie să stabilească dacă a avut loc o încălcare a art. 5 § 3.

158. Existența în continuare a unor motive verosimile de a se bănuși că persoana arestată a săvârșit o infracțiune reprezintă o condiție *sine qua non* pentru legalitatea menținerii în detenție, însă după o anumită perioadă de timp nu mai este suficientă. Curtea trebuie apoi să stabilească dacă celelalte motive invocate de autoritățile judiciare mai justifică privarea de libertate. În cazul în care se dovedesc a fi „relevante” și „suficiente”, Curtea va examina de asemenea dacă autoritățile naționale competente au dat dovadă de „diligență specială” în continuarea procedurilor.

159. Pe scurt, instanțele naționale trebuie să exercite un control asupra menținerii în arest preventiv a unei persoane, pentru a garanta liberarea sa atunci când condițiile nu mai justifică privarea de libertate. Cel puțin în perioada inițială, existența unor motive verosimile poate justifica detenția, dar vine un moment în care acestea nu mai sunt suficiente. Având în vedere că nu se poate aprecia în mod abstract caracterul rezonabil al perioadei de detenție, ci acesta trebuie verificat în fiecare caz în funcție de particularitățile cauzei, nu există o perioadă fixă aplicabilă fiecărei cauze [*McKay împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 41-45; *Bykov împotriva Rusiei* (MC), pct. 61-64; *Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 139-141; a se vedea de asemenea *Labita împotriva Italiei* (MC), pct. 152-153, și *Kud³a împotriva Poloniei* (MC), pct. 110-111].

160. Motivele în favoarea și în defavoarea extinderii nu trebuie să fie „generale și abstracte” (*Boicenco împotriva Moldovei*, pct. 142; *Khoudoïorov împotriva Rusiei*, pct. 173), ci să se întemeieze pe fapte specifice, precum și pe circumstanțele personale ale reclamantului care să-i justifice detenția (*Aleksanyan împotriva Rusiei*, pct. 179).

161. Menținerea cvasi-automată în detenție este contrară garanțiilor enunțate la art. 5 § 3 (*Tase împotriva României*, pct. 40).

162. În această privință nu trebuie răsturnată sarcina probei pentru a-i impune persoanei private de libertate obligația de a demonstra existența unor motive pentru punerea în libertate a acesteia [*Bykov împotriva Rusiei* (MC), pct. 64].

163. Atunci când ar putea exista circumstanțe care să justifice detenția unei persoane, dar nu sunt menționate în deciziile instanțelor interne, nu este de competența Curții să stabilească și să se substituie autorităților naționale care au decis privarea de libertate a reclamantului

(*ibidem*, pct. 66; *Giorgi Nikolaishvili împotriva Georgiei*, pct. 77). Un control public asupra administrării justiției poate fi exercitat numai prin pronunțarea unei decizii motivate (*Tase împotriva României*, pct. 41).

3. Motive pentru menținerea în detenție

164. Jurisprudența care decurge din Convenție a identificat patru motive principale acceptabile de a refuza liberarea condiționată: a) riscul ca acuzatul să nu se prezinte la proces și b) riscul ca, în cazul în care este liberat, acuzatul să întreprindă o acțiune care să prejudicieze administrarea justiției, c) riscul de a comite noi infracțiuni sau d) riscul de a tulbura ordinea publică (*Tiron împotriva României*, pct. 37; *Smirnova împotriva Rusiei*, pct. 59; *Piruzyan împotriva Armeniei*, pct. 94).

a) Riscul sustragerii

165. Riscul sustragerii nu poate fi apreciat doar pe baza gravității pedepsei pronunțate. El trebuie apreciat în funcție de o serie de alți factori relevanți care să permită fie confirmarea existenței unui astfel de risc, fie să-l facă să pară atât de mic încât să nu poată justifica arestarea preventivă (*Panchenko împotriva Rusiei*, pct. 106).

166. Riscul sustragerii trebuie apreciat în lumina elementelor care țin de personalitatea persoanei, decența, domiciliul, profesia, resursele sale, legăturile sale familiale și alte tipuri de legături cu țara în care este urmărit (*Becciev împotriva Moldovei*, pct. 58).

167. Lipsa unui domiciliu fix nu creează, în sine, riscul sustragerii (*Sulaoja împotriva Estoniei*, pct. 64).

168. Riscul sustragerii se diminuează incontestabil odată cu trecerea timpului petrecut în detenție (*Neumeister împotriva Austriei*, pct. 10).

169. Deși gravitatea pedepsei aplicate poate fi luată în considerare pentru a se decide dacă acuzatul riscă să se sustragă justiției, nu poate servi pentru a justifica perioade lungi de arest preventiv [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 145; *Garycki împotriva Poloniei*, pct. 47; *Chraidî împotriva Germaniei*, pct. 40; *Ilijkov împotriva Bulgariei*, pct. 80-81].

170. Deși, în general, „situația probelor” reprezintă un element care poate fi luat în considerare pentru a se stabili dacă au existat și încă mai există indicii serioase ale vinovăției, nu este singura care poate justifica o perioadă îndelungată de detenție (*Dereci împotriva Turciei*, pct. 38).

b) Obstrucționarea justiției

171. Riscul ca acuzatul să împiedice buna funcționare a justiției nu poate fi invocat în abstract: el trebuie susținut de probe concrete (*Becciev împotriva Moldovei*, pct. 59).

172. Riscul unor presiuni exercitate asupra martorilor este acceptabil în etapele inițiale ale procedurii (*Jarzynski împotriva Poloniei*, pct. 43).

173. Cu toate acestea, în timp, imperativele anchetei nu mai sunt suficiente pentru a justifica reținerea unui suspect: în mod normal, pretinsele pericole se diminuează în timp, pe măsură ce este efectuată ancheta, sunt înregistrate depoziții și sunt efectuate verificări (*Clooth împotriva Belgiei*, pct. 43).

c) Recidivă

174. Gravitatea unei inculpări poate face ca autoritățile judiciare să plaseze și să mențină un suspect în arest preventiv pentru a preveni tentativele de noi infracțiuni. Încă odată este necesar ca circumstanțele speței, în special antecedentele și personalitatea persoanei în cauză să facă plauzibil riscul și măsura adecvată (*ibidem*, pct. 40).

175. Condamnările anterioare pot întemeia o temere rezonabilă că persoana acuzată ar comite o nouă infracțiune (*Selçuk împotriva Turciei*, pct. 34; *Matznetter împotriva Austriei*, pct. 9).

176. Nu se poate concluziona că întrucât o persoană nu are nici loc de muncă, nici familie riscă să comită noi infracțiuni (*Sulaoja împotriva Estoniei*, pct. 64).

d) Păstrarea ordinii publice

177. Este acceptat că, prin gravitatea lor deosebită și prin reacția publicului la săvârșirea lor, anumite infracțiuni pot genera tulburări sociale care să justifice arestarea preventivă, cel puțin o anumită perioadă de timp. În situații excepționale, acest factor poate fi, prin urmare, luat în considerare în temeiul Convenției, cel puțin în măsura în care dreptul intern recunoaște noțiunea de tulburare a ordinii publice cauzată de o infracțiune.

178. Acest motiv nu poate fi însă considerat relevant și suficient decât dacă se bazează pe fapte care să demonstreze că eliberarea unui deținut ar tulbura în mod real ordinea publică. În plus, detenția nu rămâne legitimă decât dacă ordinea publică este efectiv amenințată; continuarea detenției nu poate fi folosită pentru a anticipa o pedeapsă privativă de libertate (*Letellier împotriva Franței*, pct. 51; *I.A. împotriva Franței*, pct. 104; *Prencipe împotriva Monaco*, pct. 79; *Tiron împotriva României*, pct. 41-42).

4. Diligență specială

179. Complexitatea și particularitățile anchetei sunt factori care trebuie luați în considerare atunci când se verifică dacă autoritățile naționale competente au demonstrat „diligență specială” în desfășurarea procedurii (*Scott împotriva Spaniei*, pct. 74).

180. Celeritatea specială la care un deținut acuzat are dreptul în examinarea cazului său nu ar trebui să submineze eforturile instanțelor de a-și îndeplini sarcinile cu atenția cuvenită (*Shabani împotriva Elveției*, pct. 65; *Sadegül Özdemir împotriva Turciei*, pct. 44).

5. Măsuri alternative

181. Atunci când decid dacă o persoană trebuie să fie liberată sau plasată în detenție, autoritățile trebuie să examineze dacă nu există alte măsuri care să asigure prezentarea sa la proces [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 140]. Art. 5 § 3 nu consacră doar „dreptul [unei persoane] de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii”, ci prevede și că punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere (*Khoudoïorov împotriva Rusiei*, pct. 183; *Lelièvre împotriva Belgiei*, pct. 97; *Shabani împotriva Elveției*, pct. 62).

6. Liberarea pe cauțiune

182. Garanția menționată la art. 5 § 3 din Convenție nu este de a asigura repararea prejudiciului, ci mai ales ca acuzatul să se prezinte la audiere. Prin urmare, cuantumul sumei trebuie să fie apreciat în principal „în raport cu persoana în cauză, resursele sale, legăturile sale cu persoanele care trebuie să plătească cauțiunea, cu alte cuvinte încrederea că există posibilitatea pierderii cauțiunii sau că executarea cauțiunii în caz de neprezentare la proces va acționa ca un factor de descurajare suficient pentru a împiedica orice tentativă de sustragere” [*Mangouras împotriva Spaniei* (MC), pct. 78; *Neumeister împotriva Austriei*, pct. 14).

183. Cauțiunea nu poate fi impusă decât atât timp cât există motive care să justifice detenția (*Muşuc împotriva Moldovei*, pct. 42; *Aleksandr Makarov împotriva Rusiei*, pct. 139). În situația în care riscul sustragerii poate fi evitat prin plata unei cauțiuni sau a unui alt tip de garanție, persoana acuzată trebuie pusă în libertate, știindu-se că dacă poate fi anticipată o sentință mai ușoară, riscul de sustragere se reduce și trebuie să fie luat în considerare (*Vrenèev*

împotriva Serbiei, pct. 76). Autoritățile trebuie să dea dovadă de suficient de multă atenție pentru a stabili o cauțiune corespunzătoare, pentru a decide dacă menținerea persoanei acuzate în detenție mai rămâne sau nu indispensabilă (a se vedea, printre multe altele, *Piotr Osuch împotriva Poloniei*, pct. 39; *Bojilov împotriva Bulgariei*, pct. 60; *Skrobol împotriva Poloniei*, pct. 57).

184. În plus, quantumul cauțiunii trebuie să fie justificat în mod corespunzător în decizia prin care se stabilește (*Georgieva împotriva Bulgariei*, pct. 15 și 30-31) și ia în considerare resursele persoanei în cauză (*Hristova împotriva Bulgariei*, pct. 111), precum și capacitatea sa de a-l achita (*Toshev împotriva Bulgariei*, pct. 69-73). În anumite condiții, ar putea fi nerezonabil să se ia în considerare amploarea prejudiciului imputat [*Mangouras împotriva Spaniei* (MC), pct. 81 și 92].

185. Refuzul automat al plății unei cauțiuni în temeiul legii, în lipsa oricărui control judecătoresc, este incompatibilă cu garanțiile art. 5 § 3 (*Piruzyan împotriva Armeniei*, pct. 105; *S.B.C. împotriva Regatului Unit*, pct. 23-24).

7. Justificarea oricărei perioade de detenție

186. Art. 5 § 3 nu poate fi interpretat ca autorizând necondiționat arestarea preventivă cu condiția să nu depășească o anumită perioadă minimă. Autoritățile trebuie să demonstreze în mod convingător că fiecare perioadă de detenție, indiferent cât de scurtă, este justificată [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 140; *Tase împotriva României*, pct. 40; *Castraveț împotriva Moldovei*, pct. 33; *Belchev împotriva Bulgariei*, pct. 82].

8. Arestarea preventivă a minorilor

187. Un minor nu poate fi arestat preventiv decât în ultimă instanță: arestarea trebuie să fie cât mai scurtă posibil ca durată și, atunci când este strict necesar, minorii trebuie să fie separați de adulți (*Nart împotriva Turciei*, pct. 31; *Güveç împotriva Turciei*, pct. 109).

D. Dreptul [unei persoane] ca un tribunal să se pronunțe într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale (art. 5 § 4)

Art. 5 § 4

„4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau detenție are dreptul să introducă recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității detenției sale și să dispună eliberarea sa dacă detenția este ilegală.”

1. Finalitatea dispoziției

188. Art. 5 § 4 reprezintă *habeas corpus* al Convenției. El oferă oricărui deținut dreptul de a solicita controlul detenției sale de către un judecător [*Mooren împotriva Germaniei* (MC), pct. 106; *Rakevich împotriva Rusiei*, pct. 43].

189. Faptul că nu s-a constatat nicio nerespectare a cerințelor paragrafului 1 al art. 5 nu înseamnă că nu trebuie să fie verificată de către Curte respectarea paragrafului 4: este vorba despre două dispoziții distincte și respectarea primei dispoziții nu implică automat respectarea celei de-a doua [*Douiyeb împotriva Olandei* (MC), pct. 57; *Kolompar împotriva Belgiei*, pct. 45].

2. *Natura controlului solicitat*

190. În temeiul art. 5 § 4, orice persoană aflată în arest sau detenție are dreptul de a solicita judecătorului să examineze respectarea cerințelor de procedură și de fond necesare pentru „legalitatea”, în sensul art. 5 § 1 din Convenție, privării sale de libertate [a se vedea, printre multe altele, *Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 161; *Reinprecht împotriva Austriei*, pct. 31].

Noțiunea de „legalitate” în sensul art. 5 § 4 are același înțeles ca la art. 5 § 1, astfel încât orice persoană aflată în arest sau în detenție are dreptul de a solicita controlul legalității detenției sale nu numai în lumina cerințelor dreptului intern, ci și în lumina Convenției, a principiilor generale consacrate în aceasta și a finalității restricțiilor permise de art. 5 § 1 (*Suso Musa împotriva Maltei*, pct. 50).

191. Modalitățile de realizare a unui control judiciar care să îndeplinească cerințele art. 5 § 4 pot varia de la un domeniu la altul și depind de tipul privării de libertate în cauză (*M.H. împotriva Regatului Unit*, pct. 75).

192. Nu este exclus ca un sistem de reexaminare periodică în mod automat a legalității detenției de către un judecător să asigure respectarea cerințelor art. 5 § 4. Cu toate acestea, odată ce un control automat a fost instituit, deciziile care statuează cu privire la legalitatea detenției trebuie să urmeze la „intervale rezonabile” (*Abdul Khanov împotriva Rusiei*, pct. 209 și 212-214, pentru un rezumat al jurisprudenței cu privire la detențiile care intră sub incidența lit. a), c), e) și f) ale art. 5 § 1).

193. În cazul în care o persoană este deținută în sensul art. 5 § 1 lit. c), „tribunalul” trebuie să aibă competența de a examina dacă există sau nu există probe suficiente pentru a da naștere unei bănuieli verosimile că a săvârșit o infracțiune, întrucât existența unei astfel de bănuieli este esențială pentru „legalitatea” detenției sale în temeiul Convenției [*Nikolova împotriva Bulgariei* (MC), pct. 58].

194. Odată ce o persoană este privată de libertate în urma pronunțării unei condamnări de către un tribunal competent, controlul impus de art. 5 § 4 este încorporat în decizia emisă la sfârșitul procesului (*De Wilde, Ooms și Versyp împotriva Belgiei*, pct. 76) și nu se impune niciun alt control. Cu toate acestea, atunci când motivul privării de libertate s-ar putea schimba odată cu trecerea timpului, trebuie să existe posibilitatea introducerii unei plângeri în fața unui organism care îndeplinește cerințele art. 5 § 4 [*Kafkaris împotriva Ciprului* (dec.), pct. 58].

195. Art. 5 § 4 permite oricărui deținut să solicite unui „tribunal” competent să statueze „într-un termen scurt” asupra întrebării dacă privarea de libertate a devenit sau nu „nelegală” în lumina unor noi probe apărute în urma pronunțării deciziei inițiale prin care se dispunea această măsură (*Abdul Khanov împotriva Rusiei*, pct. 208; *Azimov împotriva Rusiei*, pct. 151-152).

196. Orice alienat internat din oficiu într-o instituție psihiatrică o lungă perioadă de timp ar trebui să poată contesta în instanță „la intervale rezonabile” legalitatea detenției sale (*M.H. împotriva Regatului Unit*, pct. 77, pentru un rezumat recent al principiilor aplicabile). Un sistem de control periodic la inițiativa autorităților nu este suficient în sine (*X. împotriva Finlandei*, pct. 170; *Raudevs împotriva Letoniei*, pct. 82).

197. Criteriile de „legalitate” pentru o „detenție” în sensul art. 5 § 1 lit. e) implică faptul ca examinarea regularității garantate de art. 5 § 4 în ceea ce privește menținerea internării unui pacient alienat trebuie să se bazeze pe starea actuală de sănătate a pacientului, inclusiv pe faptul că acesta este sau nu periculos, astfel cum reiese din examenele medicale actualizate, și nu pe evenimente trecute, aflate la originea deciziei inițiale de internare [*Juncal împotriva Regatului Unit* (dec.), pct. 30; *Ruiz Rivera împotriva Elveției*, pct. 60; *H.W. împotriva Germaniei*, pct. 107].

198. Prin „tribunal” la care un deținut trebuie să aibă acces art. 5 § 4 nu face trimitere în mod necesar la o instanță de tip clasic, integrată în structurile judiciare ordinare ale țării

(*Weeks împotriva Regatului Unit*, pct. 61). Acest tribunal trebuie totuși să fie un organ de „natură judiciară” care să ofere anumite garanții procedurale. Trebuie așadar să fie independent nu doar de executiv, ci și de părțile aflate în litigiu [*Stephens împotriva Maltei (nr. 1)*, pct. 95].

199. Pentru a îndeplini cerințele Convenției, controlul instanței naționale trebuie să respecte normele de fond, precum și pe cele de formă ale legislației naționale și, în plus, trebuie să se exercite în conformitate cu scopul art. 5: de a proteja individul împotriva arbitrarului (*Koendjibiharie împotriva Țărilor de Jos*, pct. 27).

200. Art. 5 § 4 nu obligă statele contractante să înființeze un grad dublu de jurisdicție pentru a examina legalitatea detenției. Cu toate acestea, un stat care adoptă un astfel de sistem trebuie în principiu să acorde deținuților aceleași garanții în apel ca și în primă instanță (*Kuèera împotriva Slovaciei*, pct. 107; *Navarra împotriva Franței*, pct. 28; *Toth împotriva Austriei*, pct. 84).

201. Art. 5 § 4 din Convenție nu impune judecătorului sesizat cu o cerere împotriva unei detenții obligația de a examina fiecare din argumentele prezentate de deținut. Cu toate acestea, judecătorul nu poate considera nerelevante sau să nu ia în considerare fapte concrete, invocate de deținut care pot pune la îndoială existența condițiilor esențiale pentru „legalitatea” privării de libertate, în sensul Convenției (*Ilijkov împotriva Bulgariei*, pct. 94).

202. „Tribunalul” trebuie să aibă puterea de a dispune liberarea dacă se stabilește că detenția nu este legală: o simplă putere cu caracter de recomandare este insuficientă (*Benjamin și Wilson împotriva Regatului Unit*, pct. 33-34).

3. Garanții procedurale

203. Cerința echității procedurale care decurge din art. 5 § 4 nu impune aplicarea unor criterii uniforme și imuabile independente de context, de fapte și de circumstanțele cauzei. Deși o procedură care intră sub incidența art. 5 § 4 nu trebuie să fie însoțită întotdeauna de garanții identice cu cele prevăzute la art. 6 pentru litigiile civile sau penale, aceasta trebuie să aibă un caracter judiciar și să ofere individului în cauză garanții adaptate tipului de privare de libertate de care se plânge [*A. și alții împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 203; *Idalov împotriva Rusiei (MC)*, pct. 161].

204. Pentru orice persoană a cărei detenție intră în sfera de aplicare a art. 5 § 1 lit. c) se impune audierea [*Nikolova împotriva Bulgariei (MC)*, pct. 58]. Posibilitatea ca un deținut să fie audiat în persoană sau prin intermediul unor forme de reprezentare figurează în anumite cazuri printre garanțiile fundamentale de procedură aplicate în materie de privare de libertate (*Kampanis împotriva Greciei*, pct. 47).

Cu toate acestea, art. 5 § 4 nu impune ca un deținut să fie audiat de fiecare dată când formulează o cale de atac împotriva prelungirii detenției, ci trebuie să aibă posibilitatea de a exercita la intervale rezonabile dreptul de a fi audiat (*Çatal împotriva Turciei*, pct. 33; *Altýnok împotriva Turciei*, pct. 45).

205. Procedura trebuie să fie contradictorie și să asigure în toate cazurile „egalitatea armelor” între părți [*Reinprecht împotriva Austriei*, pct. 31; *A. și alții împotriva Regatului Unit (MC)*, pct. 204]. În cazul arestării preventive, suspectului privat de libertate trebuie să i se acorde o șansă reală de a contesta elementele aflate la originea acuzațiilor aduse împotriva sa, întrucât persistența unor motive verosimile de a fi săvârșit o infracțiune reprezintă o condiție *sine qua non* a legalității menținerii sale în detenție. Această cerință poate impune tribunalul competent să audieze martorii ale căror declarații par, la prima vedere, să influențeze decisiv legalitatea menținerii în detenție (*Țurcan împotriva Moldovei*, pct. 67-70).

Egalitatea armelor nu este garantată în cazul în care reclamantului, sau avocatului său, i se refuză accesul la probele aflate la dosar care sunt esențiale pentru a contesta în mod eficient legalitatea detenției (*Ovsjannikov împotriva Estoniei*, pct. 72; *Fodale împotriva Italiei*; *Korneykova împotriva Ucrainei*, pct. 68). Uneori este de asemenea esențial ca persoana în

cauză să aibă nu doar posibilitatea de a fi audiată în persoană, ci și să beneficieze de asistența efectivă a avocatului (*Cernák împotriva Slovaciei*, pct. 78).

206. Principiile contradictorialității și al egalității armelor trebuie să fie deopotrivă respectate în apel (*Çatal împotriva Turciei*, pct. 33-34, și cauzele citate în hotărâre).

4. Cerința legată de „celeritate”

207. Garantând deținuților dreptul la o cale de atac pentru a contesta legalitatea încarcerării, art. 5 § 4 consacră și dreptul acestora, în urma instituirii unei asemenea proceduri, de a obține în termen scurt o decizie judecătorească privind legalitatea detenției și să-i pună capăt dacă se dovedește ilegală [*Idalov împotriva Rusiei* (MC), pct. 154; *Baranowski împotriva Poloniei*, pct. 68]. În fiecare caz, trebuie apreciat în lumina circumstanțelor cauzei dacă dreptul la o decizie rapidă a fost respectat (*Rehbock împotriva Sloveniei*, pct. 84).

208. Posibilitatea introducerii unei acțiuni în justiție trebuie să fie oferită încă de la momentul plasării în detenție a persoanei în cauză și, dacă este necesar, mai târziu, la intervale de timp rezonabile (*Molotchko împotriva Ucrainei*, pct. 148; *Varbanov împotriva Bulgariei*, pct. 45; *Kurt împotriva Turciei*, pct. 123).

209. Expresia „într-un termen scurt” („speedily” în limba engleză) denotă o urgență mai mică decât „cu promptitudine” („promptly” în limba engleză) (*E. împotriva Norvegiei*, pct. 64; *Brogan și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 59).

Cu toate acestea, în cazul în care decizia prin care se dispune plasarea în detenție a unei persoane a fost emisă mai degrabă de o autoritate nejudiciară decât de un tribunal, criteriul legat de „celeritatea” controlului judiciar în sensul art. 5 § 4 este mai aproape de criteriul „promptitudine”, în sensul art. 5 § 3 (*Shcherbina împotriva Rusiei*, pct. 65-70, în care un termen de 16 zile pentru controlul efectuat de judecător în ceea ce privește decizia procurorului prin care se dispunea arestarea preventivă a reclamantului a fost considerat excesiv).

210. Criteriul „celeritate” este mai puțin strict atunci când este vorba despre o procedură în fața unei instanțe de apel (*Abdulkhanov împotriva Rusiei*, pct. 198). În cazul în care decizia de plasare în detenție inițială a fost pronunțată de un tribunal în cadrul unei proceduri care a oferit garanții adecvate pentru un proces echitabil, Curtea este dispusă să tolereze termene de reexaminare mai mari în procedura în fața instanței de gradul al doilea (*Shcherbina împotriva Rusiei*, pct. 65).

a) Perioada care trebuie să fie luată în considerare

211. Curtea ia ca punct de plecare data formulării cererii de liberare sau a introducerii căii de atac. Perioada care trebuie luată în considerare se încheie odată ce instanța a statuat definitiv cu privire la legalitatea detenției reclamantului, inclusiv în apel (*Sanchez-Reisse împotriva Elveției*, pct. 54; *E. împotriva Norvegiei*, pct. 64).

212. În cazul în care este necesară o cale de atac administrativă pentru a putea sta în justiție, termenul începe să curgă de la data sesizării autorității administrative (*Sanchez-Reisse împotriva Elveției*, pct. 54).

213. În cazul în care procedura s-a desfășurat la două niveluri de jurisdicție, ea trebuie examinată în ansamblu pentru a se stabili dacă cerința de „celeritate” a fost respectată (*Hutchison Reid împotriva Regatului Unit*, pct. 78; *Navarra împotriva Franței*, pct. 28).

b) Elemente care trebuie luate în considerare în momentul examinării respectării cerinței legate de celeritate

214. Expresia „într-un termen scurt” nu poate fi definită în abstract. La fel ca și cerința unui „termen rezonabil” care figurează la art. 5 § 3 și art. 6 § 1, se impune o apreciere în lumina circumstanțelor cauzei (*R.M.D. împotriva Elveției*, pct. 42).

215. Pentru a verifica dacă cerința legată de un termen scurt care figurează la art. 5 § 4 a fost respectată, pot fi luate în considerare elemente comparabile cu cele care joacă un rol în examinarea cerinței desfășurării unui proces într-un termen rezonabil din perspectiva art. 5 § 3 și a art. 6 § 1, de exemplu diligența dovedită de autorități, întârzierile cauzate de deținut, precum și orice alt element care a cauzat o întârziere și care nu implică responsabilitatea statului [*Mooren împotriva Germaniei* (MC), pct. 106; *Kolompar împotriva Belgiei*, pct. 42].

216. Dacă, pentru cauzele care intră sub incidența art. 6 § 1, se poate considera că o perioadă de un an pentru fiecare grad de jurisdicție poate fi folosit ca normă aproximativă, art. 5 § 4, care face trimitere la probleme legate de libertate, impune o diligență specială (*Panchenko împotriva Rusiei*, pct. 117). Odată ce este pusă în discuție libertatea unui individ, Curtea aplică criterii stricte pentru a stabili dacă, astfel cum are obligația, statul s-a pronunțat în termen scurt cu privire la legalitatea detenției (a se vedea, de exemplu, *Kadem împotriva Maltei*, pct. 44-45, în care Curtea a considerat excesiv un termen de 17 zile stabilit pentru a se statua asupra legalității detenției reclamantului, și *Mamedova împotriva Rusiei*, pct. 96, în care termenele de examinare a căilor de atac – între altele, de 26 de zile – au fost considerate contrare cerinței de „celeritate”).

217. Deși această abordare implică aspecte complexe – ca de exemplu starea de sănătate a deținutului –, acestea pot fi luate în considerare pentru a stabili ce constituie un termen „rezonabil” în temeiul art. 5 § 4. Cu toate acestea, chiar și în cazuri complexe, există elemente care impun ca autoritățile să statueze cu o celeritate specială, inclusiv prezumția de nevinovăție atunci când este vorba despre arestarea preventivă (*Frasik împotriva Poloniei*, pct. 63; *Jablonski împotriva Poloniei*, pct. 91-93).

218. Arestarea preventivă în materie penală impune intervale scurte de timp între reexaminări (*Bezicheri împotriva Italiei*, pct. 21).

219. În cazul în care timpul necesar pentru a statua este *a priori* incompatibil cu cerința de celeritate, Curtea va solicita statului să explice aceste întârzieri sau să le justifice cu motive excepționale [*Musia³ împotriva Poloniei* (MC), pct. 44 ; *Koendjibiharie împotriva Țărilor de Jos*, pct. 29].

220. Nici volumul de muncă excesiv, nici perioada vacanței nu pot justifica o perioadă de inactivitate din partea autorităților judiciare (*E. împotriva Norvegiei*, pct. 66; *Bezicheri împotriva Italiei*, pct. 25).

E. Dreptul la reparații în cazul unei detenții nelegale (art. 5 § 5)**Art. 5 § 5**

5. Orice persoană, victimă unei arestări sau a unei dețineri în condiții contrare dispozițiilor acestui articol, are dreptul la reparații.”

1. Aplicabilitate

221. Dreptul la reparații enunțat la paragraful 5 presupune că o încălcare a unuia dintre celelalte paragrafe să fi fost stabilită de către o autoritate națională sau de către Curte [a se vedea, printre multe altele, *N.C. împotriva Italiei* (MC), pct. 49; *Pantea împotriva României*, pct. 262; *Vachev împotriva Bulgariei*, pct. 78].

222. În lipsa unei constatări de către o autoritate națională a unei încălcări a oricăruia dintre celelalte paragrafe ale art. 5, fie direct, fie pe fond, Curtea însăși trebuie mai întâi să stabilească existența unei încălcări pentru ca art. 5 § 5 să poată fi aplicat (a se vedea, de exemplu, *Nechiporuk și Yonkalo împotriva Ucrainei*, pct. 227 și 229; *Yankov împotriva Bulgariei*, pct. 190-193).

223. Aplicabilitatea art. 5 § 5 nu depinde de o constatare a unei încălcări de către o autoritate internă, și nici de elemente care să probeze că, în lipsa încălcării, persoana în cauză ar fi eliberată (*Blackstock împotriva Regatului Unit*, pct. 51; *Waite împotriva Regatului Unit*, pct. 74). Chiar dacă arestarea sau detenția ar fi conformă cu respectarea dreptului intern, ar putea fi contrară art. 5, și în acest caz art. 5 § 5 ar putea fi în continuare aplicabil (*Harkmann împotriva Estoniei*, pct. 50).

2. Acțiunea judiciară

224. Art. 5 § 5 creează un drept direct și opozabil la reparații în fața instanțelor naționale [*A. și alții împotriva Regatului Unit* (MC), pct. 229; *Storck împotriva Germaniei*, pct. 122].

3. Existența unui drept la reparații

225. Art. 5 § 5 este respectat atunci când este posibil să se solicite reparații pentru o privare de libertate care a avut loc în condiții contrare paragrafelor 1, 2, 3 sau 4 ale art. 5 (a se vedea recent *Michalák împotriva Slovaciei*, pct. 204; *Lobanov împotriva Rusiei*, pct. 54).

226. Un drept opozabil la reparații trebuie să existe atât anterior, cât și ulterior pronunțării hotărârii Curții [*Stanev împotriva Bulgariei* (MC), pct. 183-184; *Brogan și alții împotriva Regatului Unit*, pct. 67].

227. Exercițarea efectivă a dreptului la reparații trebuie să fie asigurată cu un grad suficient de certitudine (a se vedea, de exemplu, *Ciulla împotriva Italiei*, pct. 44; *Sakýk și alții împotriva Turciei*, pct. 60). Reparația trebuie să fie posibilă atât în teorie (*Dubovik împotriva Ucrainei*, pct. 74) cât și în practică (*Chitayev și Chitayev împotriva Rusiei*, pct. 195).

228. Atunci când sunt sesizate cu cereri de reparații de acest tip, autoritățile naționale sunt obligate să interpreteze și să aplice dreptul intern în spiritul art. 5, fără un formalism excesiv (*Shulgîn împotriva Ucrainei*, pct. 65; *Houtman și Meeus împotriva Belgiei*, pct. 46).

4. Natura reparației

229. Dreptul la reparație este în principal de natură pecuniară. El nu conferă niciun drept de a obține eliberarea deținutului, această problemă fiind reglementată de art. 5 § 4 (*Bozano împotriva Franței*, decizie a Comisiei).

230. Luarea în considerare a unei perioade de arestare preventivă pentru a evita plata unei amenzi nu constituie o reparație în sensul art. 5 § 5, deoarece nu reprezintă o măsură de natură pecuniară [*W³och împotriva Poloniei* (nr. 2), pct. 32].

5. Existența unui prejudiciu

231. Art. 5 § 5 nu interzice statelor contractante să subordoneze acordarea unei reparații cu stabilirea, de către persoana în cauză, a prejudiciului cauzat de încălcare. Nu poate exista „reparație” dacă nu există niciun prejudiciu material sau moral care să facă obiectul reparației (*Wassink împotriva Țărilor de Jos*, pct. 38).

232. Cu toate acestea, un formalism excesiv în ceea ce privește probele care trebuie prezentate pentru a demonstra prejudiciul moral cauzat de o detenție ilegală încalcă dreptul la reparație (*Danev împotriva Bulgariei*, pct. 34-35).

6. *Cuantumul reparației*

233. Art. 5 § 5 nu conferă reclamantului dreptul la o anumită sumă cu titlu de reparație (*Damian-Burueană și Damian împotriva României*, pct. 89; *şahin Çaõdaş împotriva Turciei*, pct. 34).

234. Cu toate acestea, o reparație neglijabilă sau disproporționată în raport cu gravitatea încălcării nu este în conformitate cu cerințele art. 5 § 5, întrucât ar face ca dreptul garantat de aceste dispoziții să devină unul teoretic și iluzoriu [*Cumber împotriva Regatului Unit*, decizie a Comisiei; *Attard împotriva Maltei* (dec.)].

235. Suma reparației nu poate fi considerabil inferioră celei acordate de Curte în cauze similare (*Ganea împotriva Moldovei*, pct. 30; *Cristina Boicenco împotriva Moldovei*, pct. 43).

• **LISTA CAUZELOR CITATE (ÎN FRANCEZĂ)**

Jurisprudența citată în lista de mai jos face trimitere la hotărâri și decizii pronunțate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, precum și la decizii și rapoarte ale Comisiei europene a drepturilor omului.

Dacă nu se specifică altfel după numele cauzei, referința citată este cea a unei hotărâri pe fond, pronunțate de o Cameră a Curții. Mențiunea „(déc.)” se referă la o decizie a Curții și mențiunea „(GC)” indică faptul că respectiva cauză a fost examinată de Marea Cameră.

Linkurile către cauzele citate în lista de mai jos fac trimitere la baza de date HUDOC (<<http://hudoc.echr.coe.int>>), care oferă acces la jurisprudența Curții (hotărârile Marii Camere, ale unei camere și ale unui comitet, la decizii, cauze comunicate, la avize consultative și la rezumate juridice extrase din note informative privind jurisprudența), a Comisiei (decizii și rapoartele) și a Comitetului de Miniștri (rezoluții).

Curtea pronunță hotărârile și deciziile în limba engleză sau franceză, cele două limbi oficiale. Baza de date HUDOC oferă de asemenea acces la traduceri în aproape treizeci de limbi neoficiale, în plus față de limbile oficiale, ale unora din principalele cauze ale Curții. În plus, include linkuri către aproximativ o sută de culegeri de jurisprudență on-line elaborate de terți.

—A—

- A. et autres c. Bulgarie*, n° 51776/08, 29 novembre 2011
A. et autres c. Royaume-Uni [GC], n° 3455/05, CEDH 2009
Abdulkanov c. Russie, n° 14743/11, 2 octobre 2012
Adamov c. Suisse, n° 3052/06, 21 juin 2011
Airey c. Irlande, n° 6289/73, décision de la Commission du 7 juillet 1977, Décisions et rapports (DR) 8
Aleksandr Makarov c. Russie, n° 15217/07, 12 mars 2009
Aleksanyan c. Russie, n° 46468/06, 22 décembre 2008
Altınok c. Turquie, n° 31610/08, 29 novembre 2011
Ambruszkiewicz c. Pologne, n° 38797/03, 4 mai 2006
Amie et autres c. Bulgarie, n° 58149/08, 12 février 2013
Amuur c. France, 25 juin 1996, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-III
Angelova c. Bulgarie, n° 38361/97, CEDH 2002-IV
Aquilina c. Malte [GC], n° 25642/94, CEDH 1999-III
Ashingdane c. Royaume-Uni, 28 mai 1985, série A n° 93
Assanidzé c. Géorgie [GC], n° 71503/01, CEDH 2004-II
Assenov et autres c. Bulgarie, 28 octobre 1998, *Recueil* 1998-VIII
Attard c. Malte (déc.), n° 46750/99, 28 septembre 2000
Austin et autres c. Royaume-Uni [GC], n°^{os} 39692/09, 40713/09 et 41008/09, 15 mars 2012
Azimov c. Russie, n° 67474/11, 18 avril 2013

—B—

- B. c. Autriche*, 28 mars 1990, série A n° 175
Baranowski c. Pologne, n° 28358/95, CEDH 2000-III
Becciev c. Moldova, n° 9190/03, 4 octobre 2005
Beiere c. Lettonie, n° 30954/05, 29 novembre 2011
Bejaoui c. Grèce, n° 23916/94, décision de la Commission du 6 avril 1995

Belchev c. Bulgarie, n° 39270/98, 8 avril 2004
Belevitskiy c. Russie, n° 72967/01, 1er mars 2007
Benham c. Royaume-Uni, 10 juin 1996, *Recueil* 1996-III
Benjamin et Wilson c. Royaume-Uni, n° 28212/95, 26 septembre 2002
Bergmann c. Estonie, n° 38241/04, 29 mai 2008
Bezicheri c. Italie, 25 octobre 1989, série A n° 164
Blackstock c. Royaume-Uni, n° 59512/00, 21 juin 2005
Boicenco c. Moldova, n° 41088/05, 11 juillet 2006
Bojilov c. Bulgarie, n° 45114/98, 22 décembre 2004
Bollan c. Royaume-Uni (déc.), n° 42117/98, CEDH 2000-V
Bordovskiy c. Russie, n° 49491/99, 8 février 2005
Bouamar c. Belgique, 29 février 1988, série A n° 129
Bozano c. France, n° 9990/82, décision de la Commission du 15 mai 1984, DR 39
Bozano c. France, 18 décembre 1986, série A n° 111
Brand c. Pays-Bas, n° 49902/99, 11 mai 2004
Brega et autres c. Moldova, n° 61485/08, 24 janvier 2012
Brincat c. Italie, 26 novembre 1992, série A n° 249-A
Brogan autres c. Royaume-Uni, 29 novembre 1988, série A n° 145-B
Bykov c. Russie [GC], n° 4378/02, 10 mars 2009

—C—

Çağdaş Şahin c. Turquie, n° 28137/02, 11 avril 2006
Calmanovici c. Roumanie, n° 42250/02, 1er juillet 2008
Castravet c. Moldova, n° 23393/05, 13 mars 2007
Çatal c. Turquie, n° 26808/08, 17 avril 2012
Cernák c. Slovaquie, n° 36997/08, 17 décembre 2013
Chahal c. Royaume-Uni, 15 novembre 1996, *Recueil* 1996-V
Chamaïev et autres c. Géorgie et Russie, n° 36378/02, CEDH 2005-III
Chitaïev et Chitaïev c. Russie, n° 59334/00, 18 janvier 2007
Chraïdi c. Allemagne, n° 65655/01, CEDH 2006-XII
Chtoukatourov c. Russie, n° 44009/05, CEDH 2008
Ciulla c. Italie, 22 février 1989, série A n° 148
Clooth c. Belgique, 12 décembre 1991, série A n° 225
Čonka c. Belgique, n° 51564/99, CEDH 2002-I
Creangă c. Roumanie [GC], n° 29226/03, 23 février 2012
Cristina Boicenco c. Moldova, n° 25688/09, 27 septembre 2011
Cumber c. Royaume-Uni, n° 28779/95, décision de la Commission du 27 novembre 1996

—D—

D.D. c. Lituanie, n° 13469/06, 14 février 2012
D.G. c. Irlande, n° 39474/98, CEDH 2002-III
Dacosta Silva c. Espagne, n° 69966/01, CEDH 2006-XIII
Damian-Burueana et Damian c. Roumanie, n° 6773/02, 26 mai 2009
Danev c. Bulgarie, n° 9411/05, 2 septembre 2010
De Jong, Baljet et Van den Brink c. Pays-Bas, 22 mai 1984, série A n° 77
Delcourt c. Belgique, n° 2689/65, décision de la Commission du 7 février 1967 citée dans le rapport de la Commission du 1er octobre 1968
Del Río Prada c. Espagne [GC], n° 42750/09, CEDH 2013
Dereci c. Turquie, n° 77845/01, 24 mai 2005

De Wilde, Ooms et Versyp c. Belgique, 18 juin 1971, série A n° 12
Dikme c. Turquie, n° 20869/92, CEDH 2000-VIII
Douiyebe c. Pays-Bas [GC], n° 31464/96, 4 août 1999
Drozd et Janousek c. France et Espagne, 26 juin 1992, Série A n° 240
Dubovik c. Ukraine, n°s 33210/07 et 41866/08, 15 octobre 2009

—E—

E. c. Norvège, 29 août 1990, série A n° 181-A
El-Masri c. l'ex-république yougoslave de Macédoine [GC], n° 39630/09, CEDH 2012
Elçi et autres c. Turquie, n°s 23145/93 et 25091/94, 13 novembre 2003
Engel et autres c. Pays-Bas, 8 juin 1976, série A n° 22
Enhorn c. Suède, n° 56529/00, CEDH 2005-I
Epple c. Allemagne, n° 77909/01, 24 mai 2005
Erdagöz c. Turquie, n° 21890/93, 22 octobre 1997, *Recueil* 1997-VI
Erkalo c. Pays-Bas, 2 septembre 1998, *Recueil* 1998-VI

—F—

Farhad Aliyev c. Azerbaïdjan, n° 37138/06, 9 novembre 2010
Fodale c. Italie, n° 70148/01, CEDH 2006-VII
Foka c. Turquie, n° 28940/95, 24 juin 2008
Fox, Campbell et Hartley c. Royaume-Uni, 30 août 1990, série A n° 182
Frasik c. Pologne, n° 22933/02, CEDH 2010
Freda v Italy, n° 8916/80, décision de la Commission du 7 octobre 1980, DR 21

—G—

Gahramanov c. Azerbaïdjan (déc.), n° 26291/06, 15 octobre 2013
Ganea c. Moldova, n° 2474/06, 17 mai 2011
G.K. c. Pologne, n° 38816/97, 20 janvier 2004
Gaidjurgis c. Lituanie (déc.), n° 49098/99, 16 juin 2001
Galstyan c. Arménie, n° 26986/03, 15 novembre 2007
Garycki c. Pologne, n° 14348/02, 6 février 2007
Gasiņš c. Lettonie, n° 69458/01, 19 avril 2011
Gatt c. Malte, n° 28221/08, CEDH 2010
Gebremedhin [Gaberamadhien] c. France, n° 25389/05, CEDH 2007-II
Georgieva c. Bulgarie, n° 16085/02, 3 juillet 2008
Gillan et Quinton c. Royaume-Uni, n° 4158/05, CEDH 2010
Giorgi Nikolaishvili c. Géorgie, n° 37048/04, 13 janvier 2009
Giulia Manzoni c. Italie, 1er juillet 1997, *Recueil* 1997-IV
Glien c. Allemagne, n° 7345/12, 28 novembre 2013
Górski c. Pologne, n° 28904/02, 4 octobre 2005
Güveç c. Turquie, n° 70337/01, CEDH 2009 (extraits)
Gutsanovi c. Bulgarie, n° 34529/10, CEDH 2013
Guzzardi c. Italie, 6 novembre 1980, série A n° 39

—H—

H.L. c. Royaume-Uni, n° 45508/99, CEDH 2004-IX
H.M. c. Suisse, n° 39187/98, CEDH 2002-II

H.W. c. Allemagne, n° 17167/11, 19 septembre 2013
Harkmann c. Estonie, n° 2192/03, 11 juillet 2006
Hilda Hafsteinsdóttir c. Islande, n° 40905/98, 8 juin 2004
Hood c. Royaume-Uni [GC], n° 27267/95, CEDH 1999-I
Houtman et Meeus c. Belgique, n° 22945/07, 17 mars 2009
Hristova c. Bulgarie, n° 60859/00, 7 décembre 2006
Huber c. Suisse, 23 octobre 1990, série A n° 188
Hutchison Reid c. Royaume-Uni, n° 50272/99, CEDH 2003-IV

—I—

I.A. c. France, 23 septembre 1998, *Recueil* 1998-VII
I.I. c. Bulgarie, n° 44082/98, 9 juin 2005
Ichin et autres c. Ukraine, n°s 28189/04 et 28192/04, 21 décembre 2010
Idalov c. Russie [GC], n° 5826/03, 22 mai 2012
Ilașcu et autres c. Moldova et Russie [GC], n° 48787/99, CEDH 2004-VII
Ilgar Mammadov c. Azerbaïdjan, n° 15172/13, 22 mai 2014
Ilijkov c. Bulgarie, n° 33977/96, 26 juillet 2001
Iliya Stefanov c. Bulgarie, n° 65755/01, 22 mai 2008
İpek et autres c. Turquie, n°s 17019/02 et 30070/02, 3 février 2009
Irlande c. Royaume-Uni, 18 janvier 1978, série A n° 25
Iskandarov c. Russie, n° 17185/05, 23 septembre 2010

—J—

Jablonski c. Pologne, n° 33492/96, 21 décembre 2000
James, Wells et Lee c. Royaume-Uni, n°s 25119/09, 57715/09 et 57877/09, 18 septembre 2012
Jarzynski c. Pologne, n° 15479/02, 4 octobre 2005
Ječius c. Lituanie, n° 34578/97, CEDH 2000-IX
Juncal c. Royaume-Uni (déc.), n° 32357/09, 17 septembre 2013

—K—

Kerr c. Royaume-Uni (déc.), n° 40451/98, 7 décembre 1999
Kaboulov c. Ukraine, n° 41015/04, 19 novembre 2009
Kadem c. Malte, n° 55263/00, 9 janvier 2003
Kafkaris c. Chypre (n° 2) (déc.), n° 9644/09, 21 juin 2011
Kalashnikov c. Russie, n° 47095/99, CEDH 2002-VI
Kallweit c. Allemagne, n° 17792/07, 13 janvier 2011
Kampanis c. Grèce, n° 17977/91, 13 juillet 1995
Kanagaratnam c. Belgique, n° 15297/09, 13 décembre 2011
Kandzhov c. Bulgarie, n° 68294/01, 6 novembre 2008
Kane c. Cyprus (déc.), n° 33655/06, 13 septembre 2011
Kharin c. Russie, n° 37345/03, 3 février 2011
Khodorkovskiy c. Russie, n° 5829/04, 31 mai 2011
Khoudoïorov c. Russie, n° 6847/02, CEDH 2005-X
Koendjibiharie c. Pays-Bas, 25 octobre 1990, série A n° 185-B
Kolompar c. Belgique, 24 septembre 1992, série A n° 235-C
Koniarska c. Royaume-Uni, n° 33670/96, (déc.) 12 octobre 2000
Korneykova c. Ukraine, n° 39884/05, 19 janvier 2012
Kortesis c. Grèce, n° 60593/10, 12 juin 2012

Krejčír c. République tchèque, n°s 39298/04 et 8723/05, 26 mars 2009
Krupko et autres c. Russie, n° 26587/07, 26 juin 2014
Kučera c. Slovaquie, n° 48666/99, 17 juillet 2007
Kudla c. Pologne [GC], n° 30210/96, CEDH 2000-XI
Kurt c. Turquie, 25 mai 1998, *Recueil* 1998-III

—L—

Labita c. Italie [GC], n° 26772/95, CEDH 2000-IV
Ladent c. Pologne, n° 11036/03, 18 mars 2008
Laumont c. France, n° 43626/98, CEDH 2001-XI
Lavents c. Lettonie, n° 58442/00, 28 novembre 2002
Lawless c. Irlande (no 3), 1er juillet 1961, série A n° 3
L.B. c. Belgique, n° 22831/08, 2 octobre 2012
Lebedev c. Russie, n° 4493/04, 25 octobre 2007
Lelièvre c. Belgique, n° 11287/03, 8 novembre 2007
Letellier c. France, 26 juin 1991, série A n° 207
Lloyd et autres c. Royaume-Uni, n°s 29798/96 et al., 1er mars 2005
Lobanov c. Russie, n° 16159/03, 16 octobre 2008
Luberti c. Italie, 23 février 1984, série A n° 75

—M—

M. c. Allemagne, n° 19359/04, CEDH 2009
M.A. c. Cyprus, n° 41872/10, CEDH 2013
Mahdid et Haddar c. Autriche (déc.), n° 74762/01, CEDH 2005-XIII
Mamedova c. Russie, n° 7064/05, 1er juin 2006
Mancini c. Italie, n° 44955/98, CEDH 2001-IX
Mangouras c. Espagne [GC], n° 12050/04, CEDH 2010
Marturana c. Italie, n° 63154/00, 4 mars 2008
Matznetter c. Autriche, 10 novembre 1969, série A n° 10
McKay c. Royaume-Uni [GC], n° 543/03, CEDH 2006-X
McVeigh et autres c. Royaume-Uni, n°s 8022/77, 8025/77, 8027/77, rapport de la Commission du 18 mars 1981
Medova c. Russie, n° 25385/04, 15 janvier 2009
Medvedyev et autres c. France [GC], n° 3394/03, CEDH 2010
Meloni c. Suisse, n° 61697/00, 10 avril 2008
M.H. c. Royaume-Uni, n° 11577/06, 22 octobre 2013
Michalák c. Slovaquie, n° 30157/03, 8 février 2011
Minjat c. Suisse, n° 38223/97, 28 octobre 2003
Mogoș et autres c. Roumanie (déc.), n° 20420/02, 6 mai 2004
Molotchko c. Ukraine, n° 12275/10, 26 avril 2012
Monnell et Morris c. Royaume-Uni, 2 mars 1987, série A n° 115
Mooren c. Allemagne [GC], n° 11364/03, 9 juillet 2009
Morsink c. Pays-Bas, n° 48865/99, 11 mai 2004
Mubilanzila Mayeka et Kaniki Mitunga c. Belgique, n° 13178/03, CEDH 2006-XI
Murray c. Royaume-Uni [GC], 28 octobre 1994, série n° 300-A
Musiał c. Pologne [GC], n° 24557/94, CEDH 1999-II
Muşuc c. Moldova, n° 42440/06, 6 novembre 2007

—N—

N.C. c. Italie [GC], n° 24952/94, CEDH 2002-X
Nada c. Suisse [GC], n° 10593/08, CEDH 2012
Nart c. Turquie, n° 20817/04, 6 mai 2008
Nasrulloev c. Russie, n° 656/06, 11 octobree 2007
Năstase-Silivestru c. Roumanie, no 74785/01, 4 octobree 2007
Navarra c. France, 23 novembre 1993, série A n° 273-B
Nechiporuk et Yonkalo c. Ukraine, n° 42310/04, 21 avril 2011
Neumeister c. Autriche, 27 juin 1968, série A n° 8
Niedbala c. Pologne, n° 27915/95, 4 juillet 2000
Nielsen c. Danemark, 28 novembre 1988, série A n° 144
Nikolov c. Bulgarie, n° 38884/97, 30 janvier 2003
Nikolova c. Bulgarie [GC], n° 31195/96, CEDH 1999-II
Nikolova c. Bulgarie (n° 2), n° 40896/98, 30 septembre 2004
Novotka c. Slovaquie (déc.), n° 47244/99, 4 novembre 2003
Nowak c. Ukraine, n° 60846/10, 31 mars 2011
Nowicka c. Pologne, n° 30218/96, 3 décembre 2002

—O—

Öcalan c. Turquie (déc.), n° 46221/99, 14 décembre 2000
Öcalan c. Turquie [GC], n° 46221/99, CEDH 2005-IV
O.H. c. Allemagne, n° 4646/08, 24 novembre 2011
O'Hara c. Royaume-Uni, n° 37555/97, CEDH 2001-X
Osypenko c. Ukraine, n° 4634/04, 9 novembre 2010
Oral et Atabay c. Turquie, n° 39686/02, 23 juin 2009
Ostendorf c. Allemagne, n° 15598/08, 7 mars 2013
Ovsjannikov c. Estonie, n° 1346/12, 20 février 2014

—P—

P. et S. c. Pologne, n° 57375/08, 30 octobree 2012
Panchenko c. Russie, n° 45100/98, 8 février 2005
Pankiewicz c. Pologne, n° 34151/04, 12 février 2008
Pantea c. Roumanie, n° 33343/96, CEDH 2003-VI
Paradis c. Allemagne (déc.), n° 4065/04, 4 septembre 2007
Petkov et Profirov c. Bulgarie, n°^{os} 50027/08 et 50781/09, 24 juin 2014
Petukhova c. Russie, n° 28796/07, 2 mai 2013
Piotr Baranowski c. Pologne, n° 39742/05, 2 octobree 2007
Piotr Osuch c. Pologne, n° 30028/06, 3 novembre 2009
Piruzyan c. Arménie, n° 33376/07, 26 juin 2012
Plesó c. Hongrie, n° 41242/08, 2 octobree 2012
Prencipe c. Monaco, n° 43376/06, 16 juillet 2009

—Q—

Quinn c. France, 22 mars 1995, série A n° 311

—R—

R.L. et M.-J.D. c. France, n° 44568/98, 19 mai 2004
R.M.D. c. Suisse, 26 septembre 1997, *Recueil* 1997-VI
Radu c. Allemagne, n° 20084/07, 16 mai 2013
Rahimi c. Grèce, n° 8687/08, 5 avril 2011
Rakevich c. Russie, n° 58973/00, 28 octobre 2003
Rantsev c. Chypre et Russie, n° 25965/04, CEDH 2010
Raudevs c. Lettonie, n° 24086/03, 17 décembre 2013
Rehbock c. Slovénie, n° 29462/95, CEDH 2000-XII
Reinprecht c. Autriche, n° 67175/01, CEDH 2005-XII
Riad et Idiab c. Belgique, n°s 29787/03 et 29810/03, 24 janvier 2008
Riera Blume et autres c. Espagne, n° 37680/97, CEDH 1999-VII
Ruiz Rivera c. Suisse, n° 8300/06, 18 février 2014

—S—

S.B.C. c. Royaume-Uni, n° 39360/98, 19 juin 2001
S.P. c. Belgique (déc.), n° 12572/08, 14 juin 2011
S.R. c. Pays-Bas (déc.), n° 13837/07, 18 septembre 2012
Saadi c. Royaume-Uni, n° 13229/03, 11 juillet 2006
Saadi c. Royaume-Uni [GC], n° 13229/03, CEDH 2008
Sadegül Özdemir c. Turquie, n° 61441/00, 2 août 2005
Sakik et autres c. Turquie, 26 novembre 1997, *Recueil* 1997-VII
Salayev c. Azerbaïdjan, n° 40900/05, 9 novembre 2010
Sanchez-Reisse c. Suisse, 21 octobre 1986, série A n° 107
Sarigiannis c. Italie, n° 14569/05, 5 avril 2011
Schiesser c. Suisse, 4 décembre 1979, série A n° 34
Schwabe et M.G. c. Allemagne, n° 8080/08, 1er décembre 2011
Scott c. Espagne, 18 décembre 1996, *Recueil* 1996-VI
Selçuk c. Turquie, n° 21768/02, 10 janvier 2006
Shabani c. Suisse, n° 29044/06, 5 novembre 2009
Shamsa c. Pologne, n°s 45355/99 et 45357/99, 27 novembre 2003
Shcherbina c. Russie, n° 41970/11, 26 juin 2014
Shimovolos c. Russie, n° 30194/09, 21 juin 2011
Shulgin c. Ukraine, n° 29912/05, 8 décembre 2011
Skrobol c. Pologne, n° 44165/98, 13 septembre 2005
Simons c. Belgique (déc.), n° 71407/10, 28 août 2012
Smirnova c. Russie, n°s 46133/99 et 48183/99, CEDH 2003-IX
Soldatenko c. Ukraine, n° 2440/07, 23 octobre 2008
Solmaz c. Turquie, n° 27561/02, 16 janvier 2007
Stanev c. Bulgarie [GC], n° 36760/06, 17 janvier 2012
Stašaitis c. Lituanie, n° 47679/99, 21 mars 2002
Steel et autres c. Royaume-Uni, 23 septembre 1998, *Recueil* 1998-VII
Stephens c. Malte (no 1), n° 11956/07, 21 avril 2009
Stephens c. Malte (no 2), n° 33740/06, 21 avril 2009
Stepuleac c. Moldova, n° 8207/06, 6 novembre 2007
Stoichkov c. Bulgarie, n° 9808/02, 24 mars 2005
Storck c. Allemagne, n° 61603/00, CEDH 2005-V
Sulaoja c. Estonie, n° 55939/00, 15 février 2005

Suso Musa c. Malte, n° 42337/12, 23 juillet 2013
Svipsta c. Lettonie, n° 66820/01, CEDH 2006-III

—T—

Talat Tepe c. Turquie, n° 31247/96, 21 décembre 2004
Tase c. Roumanie, n° 29761/02, 10 juin 2008
Tiron c. Roumanie, n° 17689/03, 7 avril 2009
Toniolo c. San Marino et Italy, n° 44853/10, 26 juin 2012
Toshev c. Bulgarie, n° 56308/00, 10 août 2006
Toth c. Autriche, 12 décembre 1991, série A n° 224
Tsirlis et Kouloumpas c. Grèce, 29 mai 1997, *Recueil* 1997-III
Țurcan c. Moldova, n° 39835/05, 23 octobre 2007

—V—

Vachev c. Bulgarie, n° 42987/98, CEDH 2004-VIII
Van der Leer c. Pays-Bas, 21 février 1990, série A n° 170-A
Van Droogenbroeck c. Belgique, 24 juin 1982, série A n° 50
Varbanov c. Bulgarie, n° 31365/96, CEDH 2000-X
Varga c. Roumanie, n° 73957/01, 1er avril 2008
Vasileva c. Danemark, n° 52792/99, 25 septembre 2003
Vassis et autres c. France, n° 62736/09, 27 juin 2013
Velinov c. the former Yugoslav Republic of Macedonia, n° 16880/08, 19 septembre 2013
Viorel Burzo c. Roumanie, n°s 75109/01 et 12639/02, 30 juin 2009
Voskuil c. Pays-Bas, n° 64752/01, 22 novembre 2007
Vrenčev c. Serbie, n° 2361/05, 23 septembre 2008

—W—

Waite c. Royaume-Uni, n° 53236/99, 10 décembre 2002
Wassink c. Pays-Bas, 27 septembre 1990, série A n° 185-A
Weeks c. Royaume-Uni, 2 mars 1987, série A n° 114
Wemhoff c. Allemagne, 27 juin 1968, série A n° 7
Willcox et Hurford c. Royaume-Uni (déc.) n°s 43759/10 et 43771/12, 8 janvier 2013
Winterwerp c. Pays-Bas, 24 octobre 1979, série A n° 33
Witold Litwa c. Pologne, n° 26629/95, CEDH 2000-III
Włoch c. Pologne, n° 27785/95, CEDH 2000-XI
Włoch c. Pologne (no 2), n° 33475/08, 10 mai 2011

—X—

X. c. Autriche, n° 8278/78, décision de la Commission du 13 décembre 1979, DR 18
X. c. Belgique, n° 4741/71, décision de la Commission du 2 avril 1973
X. c. Allemagne, n° 1322/62, décision de la Commission du 14 décembre 1963
X. c. Allemagne, n° 6659/74, décision de la Commission du 10 décembre 1975
X. c. Allemagne, n° 8098/77, décision de la Commission du 13 décembre 1978, DR 16
X. c. Finlande, n° 34806/04, CEDH 2012
X. c. Suisse, n° 8500/79, décision de la Commission du 14 décembre 1979, DR 18
X. c. Suisse, n° 9012/80, décision de la Commission du 9 décembre 1980, DR 25

X. c. Royaume-Uni, n° 6998/75, rapport de la Commission du 16 juillet 1980
X c. Royaume-Uni, 5 novembre 1981, série A n° 46

—Y—Z—

Yankov c. Bulgarie, n° 39084/97, CEDH 2003-XII
Yefimenko c. Russie, n° 152/04, 12 février 2013
Yoh-Ekale Mwanje c. Belgique, n° 10486/10, 20 décembre 2011
Z. H. c. Hongrie, n° 28973/11, 8 novembre 2012